

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

БРАЖУЧ

Повремени листи

ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ВЛАСНИК

Удружење јавних правозаступника

У СРБИЈИ

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Љ. А. ЖИВКОВИЋ, М. МИЛОВАНОВИЋ, П. ТУЦАКОВИЋ И К. ПРОТИЋ

УРЕДНИК

Д. С. ПЕТКОВИЋ

АДВОКАТ

ГОД. X. А П Р И Л БРОЈ 4.

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА САВИЋА И КОМП.

1904.

САДРЖАЈ

	Страна
1. Наследно право (наставак) од Андре Ђорђевића	192
2. Право на закони део у немачком праву (свршетак) од Драг. Вељковића, адвоката	208
3. Кривична страна злочинства (свршетак) од Дг. Августа Фингера, превео Дг. Андра Гвозд. Живковић	218
4. О надлежности наших војних судова, (свршетак) написао Гојко Павловић, аудитор — мајор	228
5. Листак: Правне студије од Габриела Анотоа, превео А. Р. Х.	240
6. Правна природа новинарског предузећа, с немач. од Јов. Б. М.	245
7. Белешке: Нови адвокати — Судске вести — Међународни адвокатски савез — Конгрес чешких правника — Законодавство — Адвокатски пензионни фондови — Реформа таксене тарифе — Реформа у немачком Reichsgericht-у — Амерички казнени заводи — Нанкада штета због преваре извршене Лендербанци — Genie, Dandy und Verbrechertum	249
8. Оцене и прикази: Пројекат закона за накнаду невино при-творених у Немачкој	255
9. Библиографија	256

На засебном табаку Одлуке Касационог Суда.

НАСЛЕДНО ПРАВО

по нашем грађанском законнику

НАПИСАО

— АНДРА ЂОРЂЕВИЋ —

— Наставак —

(8)

§. V. Законско наслеђивање између усвојеног детета и његових усвојитеља.

249. — I. Право наслеђа усвојеног детета. — Усвајање туђег детета бива на *три* начина (§. 137.) те отуда и *тројако* усвојење: *пошћуно* и *непошћуно* (ограничено) и *хранишелоство*.

250. — 1^о Потпуно усвојење. — Потпуно је усвојено оно *шуђе*, мушко или женско дете, које су, место сина (*посинак*) или место ћери (*поћерка*), а *без сваког услова и изузећа*, усвојили муж и жена или само једно од њих. Усвојитељи се називају: *пародителеи* односно *поочим* или *помајка* усвојеног детета. Овако усвојено дете потпуно се *изједначује с рођеним* т.ј. брачним дететом усвојитеља (§. 137.). Оно ступа у *род* т.ј. породицу њихову, па стога и добива не само *породично име* (презиме) њихово него и *сва породична права*: лична, уговорна и *наследна*, која има и у породици својих *рођених* родитеља и која и даље задржава (§. 138.).

По овоме, дакле, потпуно усвојено *деше* има *право на законско наследство свога поочима* односно *своје помајке* (§. 410.), *онако исто*, као што га има и *брачно дете* његово или њено, и то не само кад је оно *само*,

него и онда, кад поред њега има и рођене (брачне) деце усвојитељеве. То право има овако усвојено дете и на законско наследство *пошмака* усвојитељевих, јер и ови имају то исто право на његову заоставштину (тач. 2. §-а 410.); а у наслеђу влада у опште *начело узајамности* (реципроцитета), где год оно није изречно изузето.

251. — Али, усвојено дете *нема* право на законско наследство *предака* и *побочних сродника* усвојитељевих, а то зато, што је усвојење *уговор* између усвојитеља и усвојеног детета, а овај уговор, као и сваки уговор у опште, *не* производи своја *правна дејства* и *према шрећима* већ само према *уговорницима* и *њиховим наследницима*, јер они ове при закључивању уговора заступају (§. 552.); као ни зато, што ни *претици* ни *побочни сродници* усвојитељеви *немају* право на законско наследство усвојеног детета.

252. — И сва сувремена законодавства ограничавају *средство*, које се заснива усвојењем, само на *усвојено дете* и његових *пародишеља* као и на *његово* и *њихово пошомство*; па с тога и не дају усвојеном детету право на законско наследство ни предака ни побочних сродника усвојитељевих.¹⁾

253. — 2° Непотпуно (ограничено) усвојење. — Непотпуно је усвојење онда, кад је оно *уговорено* по *неким условима*, којима се *ограничавају правна дејства* потпуног усвојења. По тим условима се тумаче и *права* усвојеног детета према усвојитељу и родбини његовој; но у *сумњи* они се увек тумаче у *корист* усвојеног детета а на штету усвојитеља (§ 143.). По овоме и *право* тога детета на законско наследство *усвојишеља* и *његових пошмака* зависи од уговора усвојења тј. од тога, *је ли* оно и *како* уговорено.

253. — 3° Хранитељство. — Ово усвојење

¹⁾ Н. пр. Француски законик, чл. 350., Италијански, чл. 212. и 737., Шпански, чл. 177. не даје га ни усвојенику према усвојитељу, ако није уговорено; *Аустријски*, §. 183: "... Одношаји међу усвојитељима и усвојеним дететом немају никаква уплива на остале чланове породице усвојитеља;" и §. 755: "...У погледу на сроднике, усвојитељеве или супруга усвојитељевог, без чијег је пристанка дете усвојено, не припада усвојеној деци право наслеђа."

не ствара ни какву *сродничку* везу међу усвојеним дететом (које се овде назива: *храњеник* или *храњеница*) и усвојитељем (*хранитељем*), већ даје усвојеном детету само *право на издржвање и упућивање* тј. припремање за будући грађански живот, према хранитељу. Усвојено дете, дакле, *не задобива* право ни на *породично име* (презиме) хранитеља ни на *остала родбинска* (породична) *права* према хранитељу и породици овога. (§ 144.). Стога оно и *нема* право на законско наследство свога хранитеља ни његових потомака.

255. — II. **Право наслеђа усвојитеља и његове родбине.** — 1) Усвојитељ. У §-у 410 *не* предвиђа се случај: да је усвојено дете, а *без* деце и њиховог потомства, умрло *пре* усвојитеља, јер би само у том случају могло бити речи о праву усвојитеља на законско наследство свога посинка или своје поћерке. А из тога, што се тај случај не предвиђа, а сасвим је природно да се предвиди и регулише, даје се логички закључити само то, да га законодавац *није хтео* предвидети зато, што *није хтео даши* усвојитељу то право, а из разлога: да спречи усвајање туђега детета из *користољубља*, јер се оно обично чини, а и треба да се чини, из неких узвишенијих, племенитих побуда.

И тако, *усвојишељ* (поочим или помајка) *нема* право на законско наследство свога усвојеног дшета, посинка или поћерке.

256. — 2° Родбина усвојитељева. — а) *Потомство усвојишељево* (деца, унучад праунуџад итд.) *има* право на законско наследство усвојеног дшета, а у случају његове смрти без деце и потомства, и то не само на *ону имовину* његову, коју је оно *наследило* од *поочима* или *помајке*, него и *ону*, коју је оно само *стекло*, ма каквим било начином, па дакле и *наслеђем* својих *рођених родитеља* и *других сродника* из своје природне породица, као и на *ону*, коју је *прилиодом* од усвојитеља наслеђене имовине увећало (в. тачку 2. §-а 410).

И тако, *потомство усвојишељево* *искључује* из законског наслеђа усвојеног детета не само *рођену браћу и сестре* овога и *њихова потомства*, него и

све природне *ирешке* његове и *њихова пошомства*.

Но и потомство усвојитељево *наслеђује* усвојено дете *оним истим редом* и *онако*, којим би, и како би оно наследило и *рођено* (брачно) дете усвојитељево (§§ 402. и 403).

А ако нема усвојитељеаих потомака онда

257. — б) *Остали сродници усвојитељеви* (његови претци и њихови потомци) *имају право да*, по *законом реду*, *наследе* само *ону имовину* усвојенога детета, коју је оно *наследило* од *усвојитеља* и *његових пошوماка*; а сав *прилод* од те имовине, као и *она имовина*, коју је усвојено дете *само стекло*, дакле његова лична *шековина*, припада *сродницима* из *природне* породице његово као *законо наследство*, које они *наслеђују* по *законом реду* (в. тач. 3. и 4. §-а 410).

Но ово право *усвојитељевих* сродника на заоставштину усвојеног детета *није*, у суштини својој, право *наслеђа*, него *право* да траже *повраћај* оних добара, која су путем наслеђа од стране усвојеног детета *изишла* из *усвојитељеве породице*; оно је, дакле, само *право повраћаја наслеђа* (le retour successoral).

258. — Право повраћаја наслеђа обухвата не само оно *добро*, које је усвојено дете *наследило* од усвојитеља или ког његовог потомка, него и оно *добро*, које је оно *добило* од усвојитеља а *за живота* овога (аналогија из §-а 500.). Истина, у §-у 410. помиње се само „наслеђено добро,“ али и све оно, што дете добије од свог родитеља за живота овога, није у самој ствари ништа друго до *аншиципирано* (напред примљено) *наслеђе*.

259. — Повраћају речених добара из заоставштине усвојенога детета може се тражити само тада, ако се она у *нашури* налазе још у тој заоставштини. Ово логички истиче из речи „наслеђено“ (§. 410.).

По томе, дакле, том повраћају *нема* места:

а) кад је усвојено дете *шестамењом* својим наслеђено добро коме као *легату* завештало, јер је овде реч о законском наслеђивању; и,

б) кад је оно, *за живоша* свога, то добро *сасвим ошућило*, другоме у својину пренело, тј. *продало*, па ма да је новцем од те продаје добијеним друго које добро купило, или, за друго које добро *разменило* (трампило).

На против, повраћају *има* места:

а) ако је наслеђено добро само *делимично ошућено* нпр. хипотеком или службеношћу каквом оптерећено. Или,

б) ако купац није није још исплатио *куповну цену*. У овом случају *шражбина продајне цене* замењује наслеђено добро, којег се повраћај тражи, јер је несумњиво да она представља дотично добро.

260. — Израз „наслеђено добро“ у §-у 410. је генерални израз; он се односи не само на *непокрешну* него и на *покрешну ствар*, као економско добро. (Lege non distinguente nec nostrum est distinguere.) С тога се из заоставштине усвојеног детета може, у даноме случају, тражити *повраћај* и оних *покрешних ствари*, које је оно од усвојитеља или његових потомака наследило, а налазе се још у *нашури*, у *истовешности* (н.пр. адиђар, оружје, слике породичне и т. д.)

261. — И *сам усвојиатељ*, држим, има *право на повраћај* оних добара, које је усвојеном детету био дао; јер не видим претежног разлога зашто га он не би имао, кад га *кроз њега*, имају његови сродници.

§. VI. Законско наслеђивање између супруга.

262. — И *супрузи* имају, по нашем Грађанском Законику, *узајамно право да по закону* (abintestato) *један другог наслеђују*. Они су га имали и у Римском Праву (bonorum possessio unde vir et uxor), а имају га и по скоро свима грађанским законцима модерних држава.

263. — Супрузи имају ово право под овим *крештивкама*:

1° да раније *умрли* супруг *нема законих наследника* ни из *шестог* колена из *материне* лозе (в. допуну §-а 408. од 21. окт. 1850. в. № 2085. и §. 416. при крају). И

¹⁾ Види моје дело *Систем Прив. Права*, I. књ. *Општи део* бр. 90. под 50.

2° да је законити брак међу њима постојао све до смрти раније умрлога супруга (§. 417. „Ово (узајамно наслеђивање) се разумева код мужа и жене, који по закону у браку живе...“)

А сматра се, да је закони брак између њих постојао и онда, ако су они, по пресуди духовнога суда, пред смрт једнога од њих и раздвојено (од постеље и трпезе) живели, без обзира, ко је од њих за то крив, јер се раздвојени животи сматра само као покушај измирења између завађених супруга, који чини сам духовни суд (§. 102.). Истина, у §. 417. вели се даље: „јер ако су растављени судом... онда и ово право у смотрењу... узајамног наслеђивања њиховог престоје,“ — али се под тим растављањем овде, разуме само развод брака, који је изречен извршном пресудом Великог Духовног Суда (§. 219. зак. о цркв. властима), јер тек услед развода брика (а још само и услед смрти једнога супруга) брак престаје (§. 93. грађ. зак.). А да, пак, брак не престаје услед пресуде духовног суда, којом се досуђује „одвојени живот“ види се јасно из §. 93., по коме „супружници, ако би се оиет састали, јављају то само своје свештенику, а овај исто доставља својој духовној власти,“ и из чл. 218. зак. о цркв. властима, по коме „ако се у парници за развод брака досуди одвојен живот, па се муж и жена у року од пет година не измире, епархијски ће духовни суд после тога рока, на захтев обе парничне стране, развести брак.“

Но изузетно, и ако је брак међу супрузима постојао све до смрти једнога од њих, преживели супруг (муж или жена) нема, по §-у 417., право на законско наследство раније умрлова супруга, а у случају: „ако је онај овога вероломно оставио“ (т.ј. „с намером друга свог изневериши удаљио се незнано куда,“ §. 96.); а муж нема право на законско наследство своје раније умрле жене још ни тада, „ако је по жестици срца жену од себе отерао,“ те је ова, разуме се, умрла ван куће мужевљеве.

264. — Ово узајамно право супруга на законско наследство њихово постоји у нас тек од допуне §-а 408. од 21. окт. 1850. год., јер, пре те допуне,

жена није имала право да наследи заоставштину свога мужа, него само да је *ужива* до преудаје или до смрти своје (§. 416.), и ако је међутим, у §-у 417. било наглашено право узајамног наследства њиховог.

Али, и данас, кад то право узајамног наслеђивања међу њима постоји, ипак *има разлике* између права мужевљевог и права жениног. А разлика је у томе:

а) *што* само *жена*, односно „заоставша удовица,“ има право да по закону наследи свог *умрлог* мужа, а *не* и њени закони наследници (нпр. деца њена из ког ранијег брака, а пасторчад мужевљева); а

б) *што* не само *муж* него и *његови закони наследници* имају право на законско наследство женино (§. 417. при крају); но ови последњи имају га, држим, само тада, ако је муж жену био *прежињео*, па умро не дочекав да сам њено наследство прими.

265. — Истом допуном §- 408., управо законодавним решењем од 21. октобра 1850. год. В№ 2085., узаконено је још и ово: да *непокретно имање* какве *прњаворске породице*, т.ј. такве породице, која је била настањена на *земљи каквог манастира*, само онда може и има припасти манастиру, кад сва таква породица изумре, не оставивши после себе никог свог, па дакле не само *кћер*, девојку, него ни *удовицу*; те по томе, где је из које *прњаворске породице* остала или само *кћи* или само *удовица без деце* онда да *непокретна добра* те породице *наследи заостала кћи*, по §-у 400. Грађ. Зак., или *заостала удовица* по аналогiji §-а 416. ист. зак., по коме муж наслеђује женино имање, кад њених законих наследника не би било.“

§. VII. Законско наслеђивање у задрузи или задружној кући.

266. — Остављајући, за сада, на страну проучавање *задруге* и *правних одношаја* међу члановима њеним, ми се овде задржавамо само на положеном питању.

У погледу на то питање §. 418. упућује нас на главу XIV: *о наследним правима и одношајима у задрузи*, да тамо видимо: „у колико се од ових по-

љених *ошстих* правила у задрузи *отступа*." А ој глави наилазимо прво на :

§. 527: „У случају наследства и деобе у задрузи ваља поступати по *оштем* пропису наследства и деобе.“

Из §-а 527. као год и из §. 418. („...у колико се.. од општих правила.. *отступа* у задрузи) излази:

1° *Оште* је *правило* о законском наслеђивању умрлога *задругара*: да и у том случају ваља поступати по *оштем* пропису о законском наслеђивању.

А то значи:

И у задрузи је главна *основа* законском наслеђивању *брачно крвно сродство* (§. 395.) Слествено, и умрлога *задругара* наслеђују они крвни сродници његови, који су му *најближи*, а по означеном *реду колена* и по *првенству* мушких над женским. И

2° Од тих општих прописа има извесних *отступања*. А та се отступања тичу:

267. — I. *Крвних сродника умрлога задругара изван задруге*. — Ово отступање поставља:

§. 528. (прва тачка): „Сродство у задрузи при наследству има *првенство* над сродством *изван* задруге, *ма* ово било и у *ближем* степену.“ Да се под овим сродством разуме *крвно* сродство види законодавно тумачење тога §-а од 22. маја 1852. год В№ 625. 36. VI. стр. 103.

Ово наређење значи:

да су они *крвни сродници* умрлога *задругара*, који су *с њим* живели, до смрти његове, у *задрузи*, *пречи* у наслеђу његовог *дела* у *задружном* имању од *оних* крвних сродника његових, који су у време смрти његове живели *изван* задруге, и ако су ови и у *ближем* степену с њим сродни од *оних* у задрузи. Слествено, они су први *пречи* од ових других и онда, кад су ови и у *оном истом степењу* крвног сродства с умрлим *задругаром*, у *којем* су и они у *задрузи*.

А из овога отступања излази:

а) да *део* умрлога *задругара* у *задружном* имању наслеђују *само они* крвни сродници његови, који су *с њим* у *задрузи*, а *не* и они, који живе *изван* задруге. По томе, *синови* умрлога *задругара*, који су у

задрузи, сами наслеђују свог умрлог оца, те искључују оног сина његовог, а браћа свог било рођеног било само по оцу, који је изван задруге, па и његово пошомство. Тога сина умрлога задругара, који живи изван задруге, и његово пошомство, искључује из наслеђа и пошомство оних синова који су у задрузи, кад оно по праву представљања наслеђује дедов део (§. 399.); дакле, унук по сину умрлога задругара, који је у задрузи, искључује из наследства дедовог свога стрица (односно преживелог сина умрлога задругара), који живи изван задруге, па и његово пошомство. То исто важи и за праунука, прапраунука ит.д по сину умрлога задругара, који се затекао у задрузи. — И

б) да, *изузетно* од општег правила, по коме крвни сродници из *пошоњег* колена, као *даљи* сродници, не долазе на наследство док год има сродника из *прешходног*, као *дљижих* сродника, — да овде, дакле, наслеђују они крвни сродници умрлога задругара, који су с њим у задрузи и у даљем сродству, а не и они, који су *изван* задруге ма били и у *ближем* сродству с њим. По томе, дакле, и *ошац* умрлога задругара, а ако њега нема, онда *браћа* његова (и њихово потомство), ако су *он* или *она* с њим у задрузи, наследиће га *пре* него његов *син* (и синовљево потомство), ако је овај (или ово) *изван* задруге. Ово нас логички води и даље, наиме к томе: да је и *дед по оцу* умрлога задругара, а ако њега нема, онда *синови тога деда* (односно *стричеви* умрлога задругара) и *њихово пошомство*, ако је *он* или ако су *они* (односно њихови потомци) с умрлим у задрузи, опет *пречи* у наслеђу задругаревог дела и од *сина* и од *оца* и од *рођене браће* умрлога задругара, ако су сви ови *изван* задруге. И тако даље редом.

268. — Из свога досад реченога излази то: да се на законско наследство задругарског дела позивају *само* они крвни сродници његови, који су с њим до смрти његове били у задрузи и да они долазе на то наследство *оним редом, по коленима*, како је то напред у §§-има 395—408., као *ојшши пројис* (§. 527.), опредељено. По томе, они крвни сродници умрлога

задругара, који живе *изван* задруге, сматрају се као *и да не постоје*.

269. — Но као *крвни сродници* умрлога задругара, који су *још задрузи*, сматрају се:

а) она *малолетна деца* ког раније умрлог задругара, која су за *својом маћером*, услед *одласка* њеног *из задруге* (због *преудаје* или *повратка* у своју родитељску кућу, в. §. 525.), *ошшла*, а нису још одлењена од задруге (§. 520.); и

б) они *чланови задруге*, који живе *изван* задруге због *ројства* или *сужанства* (т.ј. због осуда на затвор или робију) или друге какве *подобне нужде*, и *ошлости* или *службе ошчасивене* (нпр. у војсци);

па с тога и једни и други *задржавију*, по тач. 3. §. 528. и даље *своје првенство* на законско наслеђе умрлога задругара према оним крвним сродницима његовим, који живе *изван* задруге.

270. — II. Грађанског (цивилног) сродства или усвојења. Ово друго отступање поставља:

§. 528. (тачка друга): „И само *усвојење*, које је достоверним начином и са *оштим сагласијем задруге* учињено, *искључава* и само *сродство по крви изван задруге*.“ А под општим сагласијем задруге разуме се „пристанак старешине и осталих учесника у правима кућарским“ (§. 142.) или „*задругара* т.ј. свију пунолетних мушких глава“ §. 510.

Овде се, ван сваке сумње, разуме *пошито усвојење* (§§. 138 и 139.). Али овим усвојењем усвојено дете и овде ступа само у онај *правни одношај* и само према *усвојишељу*, у који оно ступа и у случају, кад му усвојитељ није у задрузи; дакле, *не* и према *задругарима*. Ови му својим пристанком на усвојење признају само *она права* према усвојитељу-задругару, која би имало и његово *законо дете*, па наравно и *право на законо наследство* оног дела усвојитељевог, који овај има с њима у задрузи. И овде, дакле, вреди *ошши пропис* о законском наследству (§. 527. у вези с §-ом 410).

А *ошшуцање* је од тог *ошшег прописа* само у томе: што усвојено дете каквог задругара, које је дакле у задрузи, има *прече право* („првенство“ §. 528.)

на законско наследство задружног дела свога усвојитеља од оних *крвних сродника* овога, који су *изван* задруге. По томе, дакле, усвојено дете умрлог задругара *искључује* из тог законог наследства рођеног и законитог *сина* усвојитељевог, који је *изван* задруге, и *његово пошомство*. Иначе, какав би други који смисао могло имати ово наређење: „и само усвојење... *искључава и само сродство по крви* изван задруге?“

И управо ово наређење потпуно ообрава напред изложено схватање или разумевање прве тачке §-а 528, јер, кад *и сам усињеник*, који је у *задрузи* с усвојитељем, *искључује* из законог наследства усвојитељевог задружног дела и самог *сина* његовог, који је *изван* задруге, *одељен*, онда га још много пре *искључује* и његов рођени *брат*, односно онај *син* усвојитељев, који је у *задрузи*. А ово *једнако* или *равно* право и *усвојениково* (*посичково*, а не и поћеркино) и *сина* усвојитељевог, који су у *задрузи*, да *искључе одељеног сина* усвојитељевог из законског наследства дела овога у задружном имању, — то је право само логичка *последница изравнавања* усвојенога детета са *брчаним*, законим дететом усвојитељевим у свима *породичним правима* у која спада и *наследно право* (в. §§. 136 и 138.).

271. — Али, ако је усвојено дете узето из његове природне а *задружне* породице, дакле из *једне* у *другу задругу*, онда оно, по §-у 528., *нема* више *права* на законско наследство у тој ранијој задрузи, које би иначе имало, по §. 138. при крају, да му природна породица *није* задружна.

272. — III. *Женска неударта деца* или девојке у *задрузи нису*, по §. 529., *имале* право на законско наследство *дела свога оца* и *осталих крвних сродника* у задружном имању, а које им даје најпре §. 399. као *унукама*, праунукама ит.д. по *сину* умрлога задругара, затим §. 400. као *ћерима* (тач. 1.) и *унукама* и т. д. *по ћери* његовој (тач. 2. тога §-а), као и остала наређења као *сестрама* и т. д. (§§. 402.—408.). Оне су имале само *право* на *издржавање* и *приспојно удомљење* по постојећем обичају из *задружног* имања.

Наређење §-а 529. је, у почетку, било потпуно

„*изузеће од опшћих правила о наследству,*“ као што се то сасвим *изречно* вели у законодавном тумачењу §-а 529. од 7. фебруара, 1847. год. В№ 158. (зб. IV. стр. 6.).

Но законодавним решењем од 28. новембра, 1859. год. В№ 5282., (зб. XII. стр. 96.) *укинуто* је оно прво тумачење, па је *допуњен* §. 529. овако:

„*Женска деца умрлога у задрузи, кад овај не остави по себи мушке деце, имају право наследства на део задружног имања свога оца; но то им имање (т.ј. део), у колико се оно у земљама и у опште у непокрешностима састоји, може задруга по процени вештака исплатити.*“

А из ове *допуне* §-а 529. излази:

1° да само *ћери* умрлога задругара, које су, у часу смрти свога оца, још *девојке* и у *задружној кући, имају право законског наследства* (тач. 1. §. 400.) на део счев у задружном имању. Дакле, оне то право *немају*, ако су удајом или иначе раније *изишле из задружне куће*, јер их тада *искључују* из наслеђа остали *крвни сродници* њиховог оца, који су у *задрузи*, ма да су они и у *даљем* сродству с њиме, а оне у *ближем* (тач. 1. §. 528.). — Ово право наследства *имају*, под горњим условима, још и *унуке* и т. д. (§. 399.) *по сину* умрлога задругара.

Иначе, женска деца (девојке) у *задрузи*, у другом ком односу сродства (н.пр. као *сестре* умрлога задругара) *немају* права на законско наследство у *задрузи* по §-у 529., јер он *није укинут* већ *само допуњен*; али имају *право на издржавање* и *пристојно удомљење*. И

2° да речена *женска деца* *немају* права да *наследни део* умрлога им *оца* (resp. деда по оцу) у задружном имању, *ако се и у колико се он састоји у непокрешним добрима*, траже у *нашури* дакле *издвајање* истих из задружног имања. Задруга им може, ако је за њу повољније, да им у *новицу* процењену вредност наслеђа *исплати*.

А онај део наслеђа, који се састоји у *покрешности*, имају право да траже у *нашури*.

273. — IV. — **Мати** умрлога задругара, која се,

у часу смрти овога, затече у задрузи као удовица, нема права на законско наслеђе дела свога сина у задружном имању, које би иначе имала по §-у 402. заједно са сестрама умрлога сина а својим ћерима. А још мање га има, кад је *изван* задруге. Ово се јасно казује у законодавном тумачењу §-а 523. од 28. ј на, 1849. год. В№ 1147. (зб. V. стр. 49.). „Како §. 523. гласи: да жена удовица после смрти свога мужа у задрузи заоставша, била она са децом или без деце, задржава право уживања на делу свога мужа у задрузи и смеси заоставшем, то се разуме: да ни оваква жена удовица, којој у задрузи дете умре, не може део овога у задрузи ни у каквом случају наследити, него и њој остаје само право уживања до смрти или преудаје, по гласу постојећих правила о женскињама у задрузи“ (т.ј. по §-у 529.).

И најзад последње отступање:

274. — V. Удовица умрлога задругара. — Она нема права да по допуни §-а 408. наследи део свога мужа у задружном имању. Истина, ово отступање од те допуне, као *ошштег прописа* о удовичином праву на законско наследство свога мужа, није нигде *изречно* исказано; али оно неминовно истиче као логичка последица, прво, из оног отступања, по коме: удовица задругара ни као *маћи* нема ни у ком случају права да наследи део свога детета, које је умрло у задрузи, а друго, и из оног отступања, по коме: ни *кћи* умрлога задругара, и ако мушке деце његове нема, није имала, у почетку, права да наследи *очев део* у задружном имању, „но је тај *део остајао* задрузи као *најпречем* наследнику“ (в. законод. тумачење §-а 529. од 7. фебруара 1847. год.). У опште *женскиње* је, дакле, *искључено* из законског наследства у задрузи, изузев сада, по допуни §. 529. од 28. нов. 1859. год., једино оне *кћери* умрлога задругара, које се као *девојке* затеку у задрузи и које, ипак, *немају* право да наследни део свога оца у *непокретном* задружном имању траже *унашури*.

275. — Но и удовица умрлога задругара има, и онда кад је *без деце* остала, право *удовичког уживања* дела свога мужа у задружном имању све до смрти

или преудаје своје, *ако остане* до тог времена да живи у задрузи, а у накнаду за то уживање и она је дужна по могућству припомагати задрузи. На случај, пак, своје преудаје из задруге, или, повратка у родитељску кућу, она има право само на *пристојну опрему* по постојећем обичају (в. §. 523. с објашњењем од 28. јуна 1849. год., и §§. 524 и 525.).

А да, пак, та удовица губи право тога уживања, *ако не остане у задрузи да живи*, то се јасно види из законодавног решења од 6. јуна, 1853. год. (зб. VII. стр. 54.), које је отпечатано испод §-а 414., по коме: „ако би се (удовица у задрузи) *враћила родитељима* својим, за то јој *не пристоји издржавање* из *мужевљеве куће*, што она *не испуњава* дужности §-ом 523. себи прописане речима: „*Но и она је дужна по могућству задрузи припомагати.*“

На случај *деобе* задруге, та удовица, *ако је још у задрузи*, има право да се користи *правима*, која има и удовица у *инокосној* кући по §-у 414. (в. законодавно решење од 6. јуна, 1853. г. испод тога §-а).

Али она није власна тражити *деобу* задруге ради *истављања дела* њенога мужа, те да она сама њим управља и да га ужива; јер би то било очигледно противно јасној тежњи, законодавчевој да *одржи* задружно имање *неподељено*, у заједнини. Управо из те тежње законодавац и чини *сва* *побројана* *оштупања* од *општих* *прописа* о законском наслеђивању у погледу на законско наследство *дела* умрлога задругара у задружном имању. Том се тежњом објашњава и то, што је у почетку, у опште *све женскиње* у *задрузи*, без изузетка, било *искључено* из законског наследства у задрузи, и што је доцније допуштено *право наслеђа ћерака* умрлога задругара *ограничено* тиме, што оне не могу тражити да им задруга изда у *нашури* наслеђи *део очев* у *непокретном* задружном имању, јер би то изазивало *реалну деобу* задружног имања па слествено и *распад* задруге. Па, кад ни ћерка не може изазивати реалну деобу задружног имања ради остварења (реалисања) свога *коначног* права наслеђа, одкуда онда може ту деобу тражити удовица ради свога, само привременога, права уживања?!

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Најпосле, кад из те тежње законодавац *краћи* и *самим задругарима*, сусопственицима задружног имања, да се „због маловажних узрока“ (н.пр. због свађе или заваде) раздвајају, *да задругу деле* (в. законод. решење од 22. јуна, 1846. год. В№ 270, испод §-а 492.); онда му је још много мање била намера да допусти реалну деобу задруге само због тога, „што се не би сложила“ (§. 414.) удовица задругарева с осталим задругарима, кад је она само привремено још у задрузи?!

276. — Што се, пак, *миразних добара* удовице задругареве тиче, *она* и даље, и после смрти свога мужа, *задржава* своје *искључиво право својине* на њима, као и на све своје *покретне* ствари, и на *све*, што је *њој* и *мужу њеном на употребу служило*: па све то, ако оде из задруге, као своје сопствено *собом односи* (§. 524. у вези с §-ом 509.).

Али, ако она *умре у задрузи*, а без потомства у задрузи, онда је наслеђују по *општим прописима* (§. 395—408) *њени крвни сродници* (§. 416.), ако ових нема, онда *мужевљеви закони наследници у задрузи* (§. 416.).

(наставиће се)

—...—

ПРАВО НА ЗАКОНИ ДЕО

У

НЕМАЧКОМ ПРАВУ

с погледом на римско, по Конраду, Козаку и Хајнриху Дернбургу

од Драг. Вељковића, адвоката

(3)

— СВРШЕТАК —

Г.

Право на закони део и послови међу живима.

Закони део, по римскоме праву није смео да буде повређен пословима на случај смрти, као што смо то већ из досадањег видели. Али будући опоручитељ, по римскоме праву, није био обвезан, да води рачуна о законом делу наследника овлашћених на закони део и у пословима међу живима.

Ово правило није смело да се неограничено утврди, јер би покојник могао, поклонима међу живима и давањем мираза, тражење овлашћених на закони део, да учини илузорним. Због овога је и постала у римском праву тужба *querella inofficiosae donationis et dotis*.

Спорно је било, да ли се ова тужба употребљавала само, кад се претпостављало, да је скраћивање законога дела учињено у (варљивој) фразулозној намери, или се она могла употребити за свако објективно скраћивање законога дела.

Већина је за ово последње мишљење.

1. Претпоставке *querell-e inofficiosae testamenti* биле су:

а) Објективно сужавање законога дела услед по-

клоне. Питање је како је било, кад је било више сукцесивних поклона?

Тада се узимало за основ време првога поклона и, према томе се утврђивале резервне суме за наследнике овлашћене на закони део. У колико се поклон садржавао у овој суми (износу), у толико је и важио. Ако су за овим долазили други поклони или последњовољна наређења, који су ову суму крњили, били су невредећи. Није се приступало узајамном срачунавању поклона ни сразмерном редуцирању истих.

б). Поклонодавац морао се долозно понашати према овлашћенима на закони део. Није се узимало, да је долозно поступање, ако је покојник што поклоно овлашћенима на закони део.

Повреда се није смела понова да изравна. Али и то је могло бити, кад је покојник доцније, после поклона, дао нешто од свога имања, или је то наредбом на случај смрти учинио.

2). На ову тужбу имао је права:

а). Сваки овлашћени на закони део, коме је он повређен, претпостављајући, наравно, да он није ово скраћивање својим поступцима заслужио. Да ли је покојник после себе оставио тестаменат или не, било је за ову тужбу равнодушно.

б). Она се подизала само противу поклонопримаца и његових наследника. Докле год обдарени није имао учешћа у долусу (није био крив) он је био одговоран само, у колико је обогаћен.

в). Целъ тужбе није био ресцесија (смањивање) целога тестамената, но само до испуњења законога дела тужиочевог.

г). Ова је тужба као и *querella inofficiosi testamenti* застаревала за пет година, она је супсидиерна и чим је поклон ма у колико признат, она се искључивала.

3). Као поклон, који је противу дужности учињен сматрао се и сваки предујам (*Dotirung*), а по данашњем праву свака опрема.

4). Поклонодавац је сам овлашћен, да обара поклоне, који би накнадно рођеној деци, право на закони део скраћивали. Ово је једно самостално правно средство.

Осим ове тужбе у римском је праву постојала и тужба т. звана *actio ad supplendam legitimam*, којом је овлашћени на закони део могао да тражи, ако му је износ његовог законог дела скраћен, допуну законога дела.

Тужба ова није заснована на увреди. Она није апсолутно лична; она је безусловно наследна и не одстрањује се тиме, што је овлашћени на закони део признао тестаменат. Ко ову тужбу подигне па пропадне, не важи као недостојан, да што прими по тестаменту, он задржава, дакле, што му је остављено. Тужба се ова диже противу тестаменталних наследника. Ако су тестаментални наследници у исто време и овлашћени на закони део, они је у толико трпе, колико су више добили, но што је њихов интестатски део.

У римскоме праву допуштала се и тужба т. зв. *cautela socini*, по којој је овлашћени на закони део могао нешто и преко износа његовога законога дела да добије, под условом, да прими сва ограничења, под којима је давање учињено.

У немачкоме праву, што се тиче односа законога дела према поклонима, које је покојнику за живота учинио стоји, као што следује:

1. Ако је покојник неком трећем учинио поклон међу живима, онда може овлашћени на закони део, без обзира на досад изнета правила за одређивање обичног законога дела, још један изванредни закони део да тражи т. зв. *допуни закони део* (*Ergänzungspflichtteil*) — § 2320—2324. гр. зак. — Овај се допуни закони део састоји у износу, којим се обичан закони део повећава, кад се поклоњени предмет урачуна у заоставштину — § 2325 гр. зак.

1), Допуни закони део може да се тражи од свију врста поклона. Изузеци од овога:

а). Ако је од учињеног поклона па до наступања случаја наслеђа прошло десет година; ако је, пак, поклон учињен брачноме супругу покојниковом, то овај десетогодишњи рок не почиње пре, док брак не престане — § 2325 гр. зак.

в). Ако је поклон због достојанства или морала забрањен — 2330 гр. зак.

2). При израчинавању законог дела узима се вредност поклоњеног предмета, коју оно има у времену, кад наступи случај наслеђа; ако је, пак, вредност поклоњеног предмета у времену поклона била мања, то ће се онда ова мања вредност узети у рачун (§ 2325). Ако је овлашћени на закони део добио више, но што је обичан закони део, онда ће се тај вишак одбити од допунога законог дела — § 2326. гр. зак.

Пример. Удовац А поклони својој сестри Б у 1900. години, а одмах за тим и своме брату В по 90.000 м; доцније претрпи он велике штете у своме имању тако, кад би он 1905 године умро његово би имање износило само 40.000 м; у тестаменту, који је начињен 1901. год. оставио је своме брачном сину Г легат од 30.000 м; а своју ванбрачну ћерку Д позвао као једину наследницу; Г прими легат. Овде ће Г из очеве заоставштине да прими више 10.000 м. но што је његов обичан закони део; према овоме његов би допуни закони део износио половину од 180.000 — 10.000=80.000 марака.

3). а). Тражење допуног законог дела у првом је реду противу наследника. И доиста наследници јамче на исти начин као и при израчунавању обичног законог дела. Нарочито може наследник, који је сам овлашћен на закони део, исплату допуног законог дела, коју му други неки овлашћени на закони део тражи, у толико одрећи, да њему самом обичан и допуни закони део остане. — § 2328 гр. зак.

б). Ако су наследници с обзиром на горе споменуте приговоре, јер они јамче за дугове заоставштине само ограничено, а заоставштина је исцрпљена, обвезани за исплату допуног законог дела или само делимично или баш никако, то онда у другоме реду за овај недостатак јамче поклонопримци. Ипак они не јамче за овај недостатак као за такав, но су само обвезани; да издаду поклон по прописима за издавање неозакоњеног обogaћења, па да се тај овлашћени сам из њега подмирује. Поклонопримац може и да одбије издавање поклона, ако тај недостатак плати из свог слободног имања. Ако су више поклонопримаца, јамчи ранији у толико, ако доцнији није обвезан. Јамчење

поклонопримчево застарева за три године, рачунајући од кад је наступио случај наслеђа, као и кад поклонопримцу није био поклон познат — § 2329, и 2332. грађ. закона одељак 2.

Пример. У под 2. именованом случају може Г. да тражи од своје полусестре, која је наследница њенога оца, 30.000 м. као легат и 10.000 м. као допуни закони део. За мањак од 70.000 м. јамчи његов стриц В. док је његова тетка Б. слободна. Ако је В. половину поклона изгубио, он је онда обвезан само за 45.000 м., јер Б. јамчи за 25.000 марака.

в.) Ако је овлашћени на закони део једини наследник, онда јамчи поклонопримац за издавање у првоме реду — § 2329. од 1. per 2. гр. зак.

II. Ако је овлашћени на закони део сам примио поклон од покојника, онда ће се поклон, као и да је неком трећем дат, урачунати у заоставштину и у исто време урачунати у допуни закони део овлашћенога на закони део. Ако је покојник при давању прописао урачунавање истога у закони део поклонопримца, онда ће се поклон урачунати на целокупан износ и обичног и допуног законог дела § 2327, 2315. гр. зак.

Примери: I. А поклони својој жени Б. 8.000 м. а своје небрачноме детету В. 72.000 м. Као наследника позове он своје брачно дете Г. Његова заоставштина износи 400.000 м. Овде може жена Б. да тражи обичан закони део од $\frac{1}{8}$ од 400.000 м. = 50.000 м., а као додатак законога дела $\frac{1}{8}$ од (72.000 + 8.000) — 8.000 = 2.000 м.; II. Исти случај, само што вредност жениног поклона није 8.000, но 48.000 м. Овде може жена само обичан закони део од 50.000 м. да тражи; III. Исти случај као у примеру под II, само што је покојник наредио урачунавања поклона у закони део женин. Овде може жена да тражи само обичан закони део, који износи $\frac{1}{8}$ од (400.000 + 72.000 + 48.000) — 48.000 = 17.000 марака.

Право наследника по уговору о наслеђу према поклонима покојниковим.

I. Као год што имају право овлашћени на закони део да траже повраћај поклона, које би покојник за

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

живота дао неком трећем, тако и уговорни наследници имају ово право под извесним околностима — § 2387. грађ. зак.

1.) Ово право на тражење повраћаја поклона, које имају уговорни наследници, с једне је стране слабије, а с друге јаче од права, које имају наследници овлашћени на закони део.

а) слабије је, јер се тиче само таквих поклона, које је покојник учинио, пошто је закључио уговор о наслеђу, с намером да оштети уговорне наследнике.

б) јаче је, јер се тиче и таквих поклона, који су учињени пре десет година од наступелог наследног случаја; тиче се поклона не само до количине наследнога дела овлашћених наследника, но у пуној њиховој вредности.

2.) Право овлашћених на закони део да траже повраћај поклона, подудара се са оваким правом уговорних наследника у овоме:

а) што поклонопримац има да врати поклон по правилима о издавању неозакоњеног обогаћења;

б) што тражење повраћаја поклона застарева за три године од дана, кад је наступио наследни случај.

II. Ово право, да траже повраћај поклона, припада и уговорним примаоцима легата, под претпоставком:

1.) да се легат односи на један индивидуални предмет,

2.) да је покојник овај предмет поклонио, отуђио или оптеретио у намери, да оштети примаоца легата.

3.) да прималац легата не може да тражи од наследника накнаду за овако оштећење.

Право на закони део по нашем грађанском законнику.

И наш је законодавац по угледу на римско право, а преко аустријског грађ. зак. у § 477. утврдио начело, да је тестатор, при прављењу расположења на случај смрти, дужан, да извесним својим најближим сродницима, а то су деца мушка или женска, ако мушке не би било, остави извесан део свога имања у наслеђе. Он је, даље, тврдио, да овај део заоставштине, који мора остати деци, буде невредим, што значи, да на

овоме делу имања не буде никаква отежања ни ограничења.

Законодавац је у горњем пропису законским утврдио количину (квоту) онога дела, који мора овлашћенима на закони део остати. Закони је део, дакле, половина онога дела наслеђа, који би наследнику остао, да тестамент покојниковог није било, како то наш законодавац у § 477. гр. зак. вели, што значи: закони је део половина интестатског наследног дела.

Законодавац је, најзад у § 477. гр. зак. одредио тачно и лица, која су овлашћена на закони део. По томе наређењу законском, то су само мушка деца покојникова, а ако мушке нема, онда женска. Нико други: ни удаљенији сродници као унуци, ни родитељи покојникови, ни браћа и сестре, па ни брачни супруг нису овлашћени на закони део.

Овим наш законодавац отступа и од римског права, и од немачког и аустријског гр. законика, који је изворник нашем грађ. закону.

Узрок му је, за овако наређење, свакојако у томе, што је овим хтео, да спречи сувишно делење непокретног имање.

Наш законодавац, по угледу на аустријски грађ. зак. одредио је у § 480 грађ. зак. извесне узроке, са којих је опоручитељ овлашћен, да своје наследнике овлашћене на закони део, лиши тога права.

Ово тастатор, да учини, мора изрично у тестаменту или кодицилу, да назначи основ, са кога лишава наследника право на закони део — § 481. гр. зак. По себи се разуме, да тастатор ово мора да учини у пуноважним тестаменту или кодицилу, јер ако не би тастаменат или кодицил по форми одговарао закону и као такав оглашен био за ништаван, он би био ништаван у целом свом обиму, дакле, и у погледу наведеног основа за лишење права на закони део.

Могло би се ставити питање, да ли је довољно, да тастатор само назначи основ, са кога лишава права на закони део овлашћенога наследника на то, или је нужно, да се тај основ и докаже и ко треба да га доказује?

Наш законодавац није нигди изјавио, да је неко

дужан, да доказује постојање основа искључења, а најмање, који је дужан то да докаже.

По угледу на аустр. гр. законик § 771 и 782 и на немачки гр. зак. § 2336., где је изрично утврђено, да је терет доказивања, да постоји наведени основ за лишење права на закони део, на наследнику, то, а с обзиром на правичност и целисходност, држало, да би и по нашем грађ. законнику требало узети, да је терет доказивање на ономе, који хоће да се користи овим лишењем; дакле на наследнику, који није лишен права на закони део, на легатору, поклонопримцу и на наследнике по законом реду наслеђивања (интестатске наследнике).

Правило је по нашем грађ. зак. (477) да закони део ма у којој фирми остављен, не сме бити ни окрњен ни ограничен.

Наш законодавац не признаје ни право тестатору, да он може ма како, да окрњи или да оптерети, закони део наследника.

Једно само окрњење законог дела признаје наш закон у § 478 и 479. гр. зак., кад оно иде на корист женске деце. Тад законодавац допушта покојнику, да овај може, да би и женској деци нешто дао, да окрњи закони део овлашћених на закони део (мушке деце). Законодавац у § 478. грађ. зак. допушта, да тестатор може, да изравна у наслеђу и мушку и женску децу, или женској деци нарочите делове остави. Намеће се питање, докле се може да иде са тим окрнењем законога дела мушке деце на корист женске?

Неједнако се у нашој јуриструденцији ово тумачи. Неки су мишљења, да то окрнење може да иде у бескрајност; да отац може сину дати нешто најмање, а све остало, да женској деци остави. Ово изводе из речи „како хоће,“ што у ствари не стоји, јер те речи „како хоће“ морају се узети у везу са речима: „женску децу или изравнати са мушком или им особити део оставити...“; што значи, да је тестатору остављено, да бира или да женску децу изравна са мушком или да им особене делове остави, али никако ти делови не смеју бити већи од дела мушке деце, јер би се онда у основи вређало основно начело по-

стојања законог дела; оно би било илузорно, јер би га тестор у сваком случају могао изиграти. (Види о овоме 47. свеску „Гласа“ за 1903. год. под насловом „како треба разумети § 489. гр. зак.“)

Осим горњег окрнења законог дела по § 465., 466. и 467. гр. зак. може по нашем гр. закону, да се ово право ограничи при фидеикомисарном наређењу. Ту може тестатор, да нареди, да оно имање, које је он сам стекао, прелази с колена на колена у његовој породици, без обзира на право на закони део овлашћених на закони део. Ово наређење остаће стално. Граница кад то наређење престаје није одређена.

По нашем закону не признаје се ограничење у доброј намери (*exheredatio bona mente*), као што је то у немачком праву.

Из § 500. и 501. грађ. зак. види се, да је и наш законодавац признао урачунавање у закони део. По § 500 гр. зак. треба да се детету урачуна у закони део оно, што су му отац или мати за живота поклонили. Неће се урачунати, кад се отац или мати изрично изјаснили, да се ово, што им је поклоњено, неће урачунавати у закони део. По § 501. пак, по правилу неће се урачунавати у закони део трошкови, који су учињени за храну, одело или васпитање. Но, родитељ може, ако хоће, да нареди, да се и ови трошкови урачунају у закони део, само им онда наређује, да те трошкове бројем назначе. Разлика је између § 500. и § 501. та, што се по правилу оно, што је по § 500. дато детету, урачунава у закони део, а неурачунава се, ако је родитељ то нарочито наредио; а оно, што је по § 501. дато детету, по правилу се не урачунава у закони део, а може се урачунати, кад се то нарочито нареди и бројем означи.

Из овога а с погледом на § 490. гр. зак. излази, да се и по нашем грађан. законнику закони део израчунава, као и по немачком закону, дистрибутивним начином. Ово значи, да се квота законога дела за сваког појединога наследника израчунава.

Лишени наслеђа не узима се у обзир при одређивању законога дела наследника овлашћених на закони део.

При израчунавању законог дела узима се чиста заоставштина без дугова, који се предходно одбијају — § 490. грађ. зак.

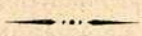
Нарочита тужба за заштиту законога дела није призната. И закони се део по § 482. грађ. зак. штити општом тужбом за уништај тестаментa.

По аналогiji § 565. гр. зак. у вези са § 477. гр. зак. и наш је законодавац признао овлашћеном на закони део право, да, кад му је закони део окрњен, тражи допуну законога дела, како, кад им је закони део тестаментом, тако и кад је поклонима међу живима, окрњен.

Право, да тражи уништај поклона, кад је он на штету закона дела овлашћених на закони део, има и сам опоручитељ, што се из § 565. може извести. Ако покојник при прављењу тестаментa, бивши у заблуди, није знао, да постоји неки, који има право на закони део, па овоме ништа и не остави, онда § 468. гр. зак. овлашћени на закони део има право, да тражи, не само закони део, но потпун део интестатског наслеђа, јер тада на тужбу овлашћенога пада цео тестамент и наступа закони ред наслеђивања.

Право овлашћенога на закони део да тражи, да се уништи тестамент, или да се исти редуцира, застарева по § 482. гр. зак. за шест месеци од дана, кад је тестамент овлашћеноме, или његовом заступнику, ако је он малолетан, саопштен. Ако, пак, тестамент није овлашћеноме саопштен, онда по § 937. грађ. зак. право на тражење уништаја тестаментa застарева за три године, рачунајући од дана, кад је овај за тестамент дозвоао, а ако је од тога доба (од доба смрти тестаторове) прошло 24 године, онда му је право да тражи уништај тестаментa застарело сасвим.

По аналогiji § 937. гр. зак. право овлашћенога на закони део, да тражи поништај поклона, који му крње закони део, застарева за три године, од кад је наступио случај наслеђа.

Кривична страна злочинства

од

Dr. Августа Фингера, проф. универзитетског

превео с немачког

Dr. АНДРА ГВОЗД ЖИВКОВИЋ

— СВРШЕТАК —

2. Врсте хотичности.

Хотичност као свесно хотење само по себи не може се делити на разне врсте, јер се нешто може или само хтети или не хтети, напротив, не може се нешто више или мање у овом или оном начину, у овој или оној врсти хтети.

Буде ли се и поред тога о различитим врстама хотичности говорило, те се онда хоће овим једино да укаже на разне начине у погледу постанка, односно почетка воље и на различите јасности, односно разговетности, с којима је извесна престава, у времену остваривања извесне решимости, одлуке, у свести, напоследку на већу или мању вероватност, да ће се извешан догађај као последица извесне делатности појавити.

На постанак, односно почетак упућује разлика:

а.) између *dolus-a praemaditalus-a* и *repentinus-a*, према томе, да ли се је до хотичности дошло с опрезношћу, смишљеношћу, без икакве узбуђености, по савлади оних мотива који су против извесног правца вољне опредељености делали или према томе, да ли је напрасно појављени мотив правац воље означио. Ова разлика није ни у колико слична са оном између ладног делања и делања у афекту; последња се односи на начин извршења већ постојеће вољне опредељености, први пак указује на различите начине остваривања воље.

За постојеће право разлика *dolus-a praemeditatusa* и *repentinus-a* је од важности за умерење казне; извесна делат-

ност је у толико више кажњива у колико је размишљање за извршење исте веће (§§ 43, 263). Напротив, мора се узети олакшавана околност у погледу оне делатности, која је извршена конигра човечијем осећају, у узбуђености (§ 46d и § 264e).

Према немачком кривичном законнику одговара разлици између размишљеног и не размишљеног извршења убиства, разлика убиства с предумишљајам и без предумишљаја.

На одношај између воље и њене последице:

б.) Разлика између *dolus-a determinatus-a* и *indeterminatus-a*, према томе, да ли је извршилац одношај између своје делатности и последице с већом или мањом јасношћу предвидео. Овде се разликују следеће могућности:

α.) *Dolus eventualis*; исти је тада дат, када извршилац предузме извесно дело, да би извесну последицу постигао, но ипак с резервисаним држањем, да покрај ове или на место исте може се лако нека друга појавити. Злочинац хоће дело па ма из истог не произашла жељена последица већ нека друга. За питање у погледу урачунљивости је од важности, да ли се је злочинац надао, да ће се евентуално замишљена последица моћи избећи или не; буде ли веровао, да се жељена последица не може појавити, то му се иста може једино као *culpa* урачунати.¹⁾

Евентуално оно што се је хтело, изгледа час као једино што је казним, кад злочинац у допуштеном циљу извесно дело предузме, из кога се противуправна последица појавити може (Ловац пуца у лову на дивљач, у пркос свега тога што зна, да он оне који дивљач гоне, убити може), час изгледа, да је оно, што се је евентуално хтело, тежа последица од оне жељене последице која се у самој ствари на првоме месту појавити може. (А. пали своју кућу, да би осигурану суму добио § 170. кр. зак. али је вероватно у исто време, да се неко у кући налази и да лако може изгорети.)

β.) *Dolus alternativus*; онај који дела, претпоставља већи број последица које се из његовог делања појавити могу, но он их одобрава све као једнако подесних његовом циљу да

¹⁾ Са свим правилно Ламаж у своје предавању стр. 136.: „Ако је извршилац свестан у погледу последице извесног дела, да се иста лако појавити може па и поред тога исто предузме, иста ће му са као *culpa* и то као позната *culpa* урачунати, ако се је исти *in abstracto* надао, да ће се могућа последица *in concreto* моћи избећи.“

послуже; (А. опали у кућу омрзнутог му В., да би му се осветио, без обзира на то, да ли је истим пуцањем погођен В., или његов син, да ли је Б. повређен или убијен). У овом случају има се тежа последица, ако се је појавила, урачунати и сматрати за свршену, иначе, у случају изостанка, иста се мора сматрати, да је само у покушају остала.

γ.) *Dolus generalis*; овај се по Лезеру има узети, да је онда дат, када злочинац један општи правац воље има, на чијем се терену могуће последице не разликују; овај се *dolus* има данас научно сматрати, као да је престао постојати; без одговарајуће опредељености — специјализирања — хотичност није могућа; не може се делати *in genere* већ се може извесна, до извесног степена опредељена делателност предузети.

δ.) С именом *dolus generalis* означава се донекле једна тобож врста *dolus*-а који се у самој ствари може сматрати као недопуштена пресумција (претпостављање) долуса. О једном таквом *dolus*-у *generalis* говори се у случајевима, у којима злочинац, без престављања у погледу узрочне важности предузме извесну радњу, а која је у таквом одношају наспрам раније већ предузете, да се тек овом другом оствари оно што је раније само у покушају остало, међу тим као свршено изгледало. (Мати задави своје дете, у намери да га убије; мислећи, да је мртво, баца лешину у воду, међу тим се докаже, да је дете водом угушено). Неправилна претпоставка — пресумција — у погледу греха, односно кривице постојала би овде тада, када би се злочинцу последица под претпоставком урачунати могла, да би он исту остварио, када не би био у заблуди што се тиче покушаја. Такође се не сме казати, да је заблуда овде без вредности, јер је иста проузрокована извесном већ предузетом кривичном радњом злочинчевом. Овде би правилније било узети покушај будући у тисцају са свршеном кулпом.²⁾

²⁾ Према Листовом мишљењу у његовој теорији стр. 150. ово би се питање имало према томе да реши, да ли се све делимичне радње због једноставности последице имају као једна сматрати а чији крајњи резултат од преставе учиниоачеве је једино у овим незнатним тачкама одступа. Такође и Ламаж у својим штампаним предавањима стр. 21. сматра у оваквим случајевима последицу као хотично извршену „с погледом на немогућност, да се каузална, узрочна веза још у почетку потпуно предвиди.“ Но противу овога мишљења има се навести, да у оваквим случајевима не појава извесне последице на неком другом а не на замишљеном путу од стране злочинчеве већ појава на некој другој са свим различитој радњи,

Ненаучно је оно мишљење по коме би требало да постоји т. зв. *dolus subsequens* т. ј. ако злочинац проузроковану радњу своју доцније накнадно одобри. Ако се хоће, да долус постоји, онда мора воља учиниочева на исту да је управљена, пре него што се је иста појавила; морално још покваренија радост у погледу самога проузрокованог зла, не може ранији недостатак саме воље на замени.

Наставак *dolus-a indirectus-a*.

Према позитивном аустр. праву *dolus* се има узети не само тада, када се субјективно стање чињеница, помоћу раније датих елемената који *dolus* образују, карактерише; покрај непосредног *dolus-a* игра веома важну улогу и посредан (*indirectus*). Зла намера је према аустр. кр. зак. (§ 1.) не само онда дата, када пре или у моменту предузећа или невршења какве радње, зло које је с злочинством скопчано, замишљено или закључено била већ се зла намера и онда узети има „када је нешто из неке друге зле намере предузето или изостављено, услед чега зло које је отуда настало, обично слеђује или лако следовати може.“

Споменуто законско наређење бејаше донекле протумачена у смислу једног доказног наређења. Ово се посматрање може за данас као савладано сматрати и данас се у опште узима, да се у § 1. поред непосредног *dolus-a* признаје и онај према науци непостојећи *dolus indirectus*.

Претпоставка *dolus-a indirectus-a* је:

1. Долозно основно преступљење (Ламаж), извесна у овој намери предузета кривична радња;
2. Из овог у злој намери предузетог дела, мора друго зло а не оно које се хтело учинити, да произађе; — елементи

од радње коју је злочинац у цељи постигнућа ове последице предузео — у питању стоји. Ова се примедба не може противу Листа само у толико навести, у колико он мисли, да је у већини оваквих случајева једноставност радње — делања — дата са једноставношћу последице. Према моме мишљењу, могло би се о једноставности радње говорити једино у случајевима, у којима је намера учиниочева још у напред на извршење убиства а с тиме на извршење и саме радње — делатности — у погледу тога управљена а која то опредељење има, да наступно убиство прикрије, али када је, као што је у случају горњег примера у тексту постанак хитичности, да се дете у воду баци, последица заблуде у погледу убиства детета путем угушења од стране матере, то онда овде постоје, као што ће мо доцније изближе видети, две радње, које се одвојено у првом смислу имају ценити.

дела који стање чињенице под бр. 1. означеног дела образују, морају узрок са свим другог зла да постану; (при одговору на ово питање, морају се елементи дела који стање чињенице у своје конкретном својству образују, одвојити од оних елемената, који су при извршењу истих чињеница фактички и употребљавани; упали ли нпр. извршилац крадљивац свећом, коју је приликом крађе употребљавао, робу, то се онда ова паљевина не сме означити као *dolus indirectus* (посредни) јер паљевина није постала из самога акта крађе.

3. Зло које злочинац није желео, мора да следују из доложне радње његове или да се бар из исте лако појавити може.

Последњи споменути моменат има се у субјективном смислу протумачити т. ј. наступела последица мора таква да буде, да се иста може врло лако са становишта увиђавности кривчеве увидети, односно предвидети, да ће да наступи; последица мора у таквом одношају наспрам дела под бр. 1. да стоји, да се иста без обзира на пронађене доложне елементе има сматрати и кривцу као кулпозна урачунати.

Према овоме се *dolus indirectus* састоји из два елемента: једног доложног и једног кулпног. Од случајева стицаја доложних и кулпозних радња разликује се пак у томе што је елемент делатности, који се као узрок кулпозне последице сматрати има, употребљаван у тој намери, да се [свакојако једна са свим другој] противуправна последица изазове. О једном обичном или лаком појављивању последице из противуправне делатности може једино говора бити при извесној родственој (генеричној) сагласности наступеле последице са оном која је намеравана и у овоме лежи једини основ, да се не могу сва злочинства са *dolus*-ом *indirectus*-ом извршити.

Овим се је научно слабост *dolus-a indirectus-a* дотерала до тле, да се злочинцу према пропису законском нешто као жељено урачунати може, о чему је у том истом закону казано, да се не може као жељено сматрати.³⁾

³⁾ Узима се тешко прави разлика између *dolus-a indirectus-a* и *dolusa eventualis-a*. Разлика лежи у томе што код *dolusa indirectus-a* предузета доложна радња генералне карактерне знаке извесног кр. дела носи а које је у стању извесну даљу (од злочинца не жељену али њену урачунавајућу) последицу да изазове, док ово код *dolusa eventualis-a* није случај. Код учињених злочинстава путем *dolus-a indirectus-a* показује једно такво у својој спољашној форми извесну даљу (а не ону која се желела) повреду и то или над истим правним добром, противу кога је првобитна радња кривчева управљена или над оном које буде понајвише

Б. Нехат.

1. Све што је у стању штетно на правилна добра да утиче, треба да изостане; у тој намери, да би се штетност оваквих појава сузбила, законодавац је прописао извесне норме, управљене противу истих. Воља, да се извесна правна повреда противу извеснога правнога добра изазове, означава се као *dolus*. Не само да је дољзно извршење извесног кривичног дела казнимо већ такође и оно које свој корен у непажљивости или равнодушности има, т. з. нехату.

Нехотично извршење извесног дела постоји, када извесна делатност, извесна радња по својим спољним карактерним знацима стоји у противуправности са извесном нормом а која се не може довести у везу с вољом учиниоцем, јер је злочинац у заблуди што се тиче каузалног значаја своје радње или је исти у заблуди што се тиче правне важности своје делатности у погледу одношаја између дела и норме.

Казнимост нехотичности је оправдана, јер онај који нехотично дела, нема оне вољне опредељености, које би требало да има и коју правни ред захтева; његово се делање врши без довољне опрезности у погледу тога, да се противу правна последица не појави.

Према овоме нехотичност постоји:

а.) када злочинац путем своје делатности изазове извесну непредвиђену али последицу која се може предвидети.

При нехотичном извршењу извесног дела, стоји извесна делатност према својим спољним карактерним знацима, у противности са нормом; ова се противност као таква не жели, али се поред тога може довести у везу са вољом, јер је учинилац при извршењу истог, изгубио из вида ону опрезност, која му је потребна била, те да не би дошао у противност с правим редом. При сваком нехотичном извршењу извесног

погођено оним предметом, противу кога је првобитно основно дело управљено било.

Ко намерно предузме извесну радњу, да некога повреди, томе се има индиректно урачунати последица смрти, која је из његове радње произашла — интегритет тела је понајвише пролазни предмет помоћу кога се долази да повреду правнога добра у погледу живота. Напротив, може бити речи једино о евентуалном долусу у случају, када А. на свој ризик, да може лако убити гониоца дивљачи, пуца на ову последњу па убије гониоца — исто тако, када војник В. у случају рата пуца на непријатељског војника, с претпоставком, да лако може и свога омрзнутог команданта погодити па овога оди.га и погоди.

дела, постоји несагласност између садржине воље с једне стране и онога што се у самој ствари догодило с друге, било, да целокупно стање чињенице није жељене или у најмању руку један суштаствени карактерни знак. Према овоме нехотична делатност као таква има свога корена у заблуди.

б.) када поводом извесне заблуде која се је злочинцу поткрала, овај узроком тим противуправност свога делања није могао да предвиди. Пуца ли нпр. војник који се на предњој страни налази на претпостављеног старешину свог, мислећи, да је непријатељ, онда он у том случају није у заблуди што се тиче важности његовог делања, он зна с поузданошћу, да ће његов пуцањ да убије или рани — али је исти у заблуди што се тиче правне важности свога делања у погледу одношаја његовог наспрам норми. Ова заблуда може бити извињавајућа. Но ако се је заблуда могла при довољној пажљивости избећи, онда му се убиство или повреда тела има као нехотично урачунати.⁴⁾

II. Према овоме датом опредељењу нехата, нехатности, може се претпоставка за исту извести, да се је заблуда, из које је нехатност произашла, могла при довољној пажњи избећи. Неизбежна заблуда извињава; само је она вољна опредељеност противуправна, која је узрок извесној последици а која се је могла при довољној пажњи избећи; онај који је нехотично делао, није учинио оно што је требао и што је могао учинити. При расуђивању ових момената мора се имати у виду:

а) особито својство учиниоца,

б) прилике и околности, под којима је учинилац делао.

Штэ се тиче овога првога момента под а, не треба га разумети тако, као да је извесним лицима наложено, да већу опрезност у погледу нечега треба да имају него што је то случај с другим. Закон захтева од свих поданика при предузимању какве радње подједнаку меру брижљивости, с погледом на различиту свесност. Сазнање које појединци имају, може неког који дела при истој брижљивости заблуда да извињава, док међу тим другог при једном таком истом делању и такој истој мери брижљивости да не извињава. Ко извесном повређеном, пре него што је лекар дошао, брзо помоћ пружи, неће бити одговоран у погледу оне небрижљивости, у погледу

⁴⁾ Тако исто Лист у својој теорији стр. 164., Ламаж у својим штампаним предавањима стр. 39. итд.

www.unibezlioteca.rs онога што је из вида изгубио, што би се међутим лекару као кривица урачунати могла.

Заблуда се има дакле за извињавајућу тада означити, када је иста или:

1. неизбежна, ово је тада случај, када при посматрању самог тока догађаја *ex post* основи за одступање фактичког тока од онога који се је очекивао, нису јасни — или

2. извињавајућа, т. ј. када извесна личност и поред све пажљивости своје не би могла предвидети или када би и поред све увиђавности иста личност дотичну делатност, с погледом на очекивану последицу, предузела.

У погледу онога момента под б. Има прилика, под којима је потребно, да се извесна радња брзо предузме, те према томе време је и сувише кратко, да човек о свима евентуалностима свога дела расуђује. Од тачке становишта мирног и хладнокрвног расуђивања, изгледају можда понеке радње, које се приликом пожара у цељи локализовања и угушења истог предузму, као нехотичне што се у самој ствари не може узети, јер пажљиво расуђивање у погледу истих захтева време међутим силом околности, да се брзо дела, искључује сваку могућност, да се потребно време за то добије.

III. Аустр. кр. зак. признаје релативну важност нехотичности, када исти у § 335 кр. зак. означава оне радње или нерадње као нехотичне, чије се штетне последице час самом природом својом од свакога распознати могу, час природом нарочитих прописа, час путем чиновничког, односно сталешког положаја, путем позива, занимања, обрта или у опште путем других прилика распознати могу.

Показује ли извесна делатност још раније наведене карактерне знаке — мерkmale — то се иста има сматрати као нехотична. Казнимост пак нехатости је многоструко у зависности од наступања противуправне последице (нпр. § 335), но има случајева, где је нехотично делање без обзира на противуправну штетну последицу кажњиво (нпр. §§ 431, 368 итд.).

Врсте нехата.

I. Обично се хоће две врсте нехата да разликују:

1. Нехат се карактерише оскудицом преставе (сазнања) од стране учиниоца у погледу узрочне везе између његове радње и наступајуће последице, учинилац не зна, да он сво-

У
Н
И
Б
Е
З
Л
И
О
Т
Е
К
А

јом радњом опасност изазива, али би он то знати могао, да за потребну увиђавност и довољну опрезност у моменту извршења употребио, односно имао.

2. Учинилац зна, да су делатности, у форми у којој је он предузима, у веома лакој могућности да противуправну последицу да изазову, он зна, он познаје, да његова делатност спада у ред опасних, али он дела у пркос свега тога, он неће, не жели противуправну последицу и са сигурношћу држи, да се иста неће појавити; он верује, да у опште опасна радња коју он предузима, у самој ствари *in concreto* не сакрива никакву опасност. Од долуса евентуалиса, коме овај случај веома близу стоји, разликује се у томе што у случају онај који дела, не рачуна са сигурношћу: да се противуправна последица неће појавити; па и поред тога предузима једну оваку радњу; у нашем случају злочинац дела, јер посматрајући извесне моменте, рачуна са сигурношћу, да се штетне последице неће и не могу појавити.⁵⁾

II. На питање, која је нехатност у кривичној правној форми тежа, најчешће се одговара, да је позната *culpa* тежа, јер је она веома слична долусу, те је према томе достојнија тежој казни. Томе противно, тврди се пак с друге стране, да би се безбрижности, немарности премија у изглед ставила, кад би се онеме, који без обзира на правна добра дела, судило блажије него онеме, који је последицу свога делања у страху испитивао. — За правилније мишљење смело би се оно узети које узима у обзир одношаје под којима се делало, даље правна добра, којима евентуално извесна опасност прети, односно обим, у коме је свај случај.

Ко је у погледу себе свестан, да ће његова делатност

⁵⁾ Правилно и прецизно Ламаж у својим штампаним предавањима стр. 18: „Када равнодушност и безобзирност некога противу интереса неког другог толико далеко иде, да он у самој ствари ове фактичке интересе радије рескира, него што би се остварењу својих користи одрекао, то се онда под овим околностима наступела последица, од које злочинац преставом у погледу исте није хтео одустати а да је не изврши, има сматрати као евентуални *dolus* а не као позната *culpa*. *Dolus eventualis* и позната *culpa* разликују се не само по различности престава већ и вољом учиниоцем. У првом случају он хоће, акс се другојачије не може и последицу повреде да изазове; он хоће до душе само условно и евентуално, али он увек хоће. Кулпозни злочинац пак у опште неће последицу повреде; кад би он исту био у могућности себи да представи, то би се радије на дело и прилику личног задовољства одрекао.

www.unisib.rs
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

смрт једног човека за последицу имати и у ову делатност у лакоумном поверењу на никада тачно предвиђајуће околности предузме (ловац, рачунајући на своју способност и вештину нишанања, подухвати се, да лулу из уста сељакових куршумом избије), дела неједнако у кривичном погледу него нпр. раденик на крову, који непажљиво циглу изван реона, који је од мимопролазеће публике ограђен, баца. Ко без главе улудо, са запаљеном лулом, ступи на лађу која је с динамитом напуњена, дела казним, онако исто, као кад неко у зоолошкој башти осим комада хлеба, баца слону лопту од гуме премда зна, да је мало пре тога једна таква животиња на један исти такав начин угинула, мислећи међу тим, овоме ће слону испати за руком, лопту од гуме да прогута. Свакојако онај се има више казнити који при увиђавности у погледу могуће штетне последице свога делања, од истог не одустане.

О НАДЛЕЖНОСТИ НАШИХ ВОЈНИХ СУДОВА

написао

ГОЈКО ПАВЛОВИЋ

аудитор-мајор

— СВРШЕТАК —

II.

Обим надлежности војних судова у погледу на лица.

Ова се надлежност војних судова, како у литератури, тако и у позитивним законима, дели на нормалну (редовну) надлежност, која се простира на лица, која се потчињавају војној власти услед војних службених одношаја и на *ванредну* надлежност, која се установљава, као изузетак, и односно других лица услед практичке неопходности нпр. за време мобилнога или ратнога стања.

А. Нормална — редовна надлежност војних судова.

Нормална надлежност војних судова такође може бити двојака: *расирострањена*, обухватајући собом у држави она лица, која потпадају под надлежност војних судова за сва кривична дела, — и *ограничена* у погледу на време и природу кривичних дела као нпр. надлежност војних судова у погледу на резервисте.

а. *Расирострањена надлежност војних судова у погледу на лица.*

По § 11 законика о поступку војних судова у кривичним делима под надлежност војних судова потпадају: официри, подофицири и редови кадрова, питомци војних установа и жандармерија.

б. *Време (иочетак и свршетак) распрострањања надлежности војних судова у погледу на лица.*

Пошто распрострањена надлежност војних судова обухвата собом војна лица, која се налазе на дејствителној војној служби и пошто она чини изузетак од општих закона, који се изазива искључиво интересима војничке службе и дисциплине, и који не подлеже распрострањеном тумачењу, то је пре свега неопходно потребно тачно одредити њене границе у времену т. ј. одредити почетни и последњи момент тога размака времена, у току кога се надлежност војних судова простире у потпуном обиму на више поменутих лица, која спадају под надлежност војних судова. У вези с овим питањем стоји и друго, такође од великог значаја, а то је: који ће суд бити надлежан за суђење оних дела, која изврше војна лица пре него што ступе у војску, као и за она дела, која су извршила за време док су била у војсци, али је питање о ислеђењу поникло тек по отпугу њиховом из војске.

И ако наш законодавац изрично не каже, да се надлежност војних судова простире на војна лица за све време док се ова налазе на дејствителној војној служби, ипак, кад се добро проуче одредбе главе II дела I законика о поступку војних судова у кривичним делима, видиће се, да се надлежност војних судова простире не само за време дејствителне војне службе, но и ван ове. Тако:

Према првом одељку чл. 8. закона о устројству војске (од 1901 год). — служба у војсци почиње са службом у кадровима, а рачуна се од дана, када војник ступи у своју команду.

Према другом одељку §. 11 законика о поступку војних судова у кривичним делима — регрути потпадају под војне судове за кривице наведене у првом одељку овога параграфа од дана, када их регрутна комисија, као способне у спискове уврсти.

Као што се из овога види. по закону о устројству војске, војничка се служба рачуна од дана када војник ступи у своју команду, а по закону о поступку војних судова у кривичним делима, надлежност

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

војних судова над регрутима за нека дела простире се од дана, када их регрутна комисија уврсти у списак.

Почетни моменат надлежности војних судова простире се иза предела дејствителне војне службе сходно т. б. § 12. законика о поступку војних судова у кривичним делима, и у том случају, кад резервни официри, резервни подофицири и остала лица са старешинским положајем и редови целе војске учине повреду старешинства, злочине и преступе уз пут за пет дана до предстанка на зборно место.

Што се тиче последњег момента надлежности војних судова, наш законодавац, као и при почетном моменту, простире је не само на кривице, које су војна лица извршила док су на дејствителној војној служби, но и ван ове. Тако:

Последњи момент надлежности војних судова за војнике јесте дан, када се по одслужењу свога рока отпусте својим кућама, — а тачан дан отпуста знаће се кад министар војни на основу чл. 14 закона о устројству војске пропише правила о регрутовању за службу у кадру; за официре и остале војне чиновнике осуђене на губитак чина или звања, не дан изречене пресуде, већ дан кад је пресуда на њима по пропису извршена.

Последњи момент надлежности војних судова наш законодавац распростире ван предела дејствителне војне службе у овим случајевима: 1., војници по одслужењу свога рока, по отпусту или пензионисању, резервисти и војници осталих позива по издржаној вежби или сазиву за кривице учињене за време службе, а које се односе на повреду службених војних дужности; 2., војни чиновници, војни свештеници, сва неуказна лица, стални мајстори, занатлије и радници и служитељи при војсци за све кривице учињене у дужности кад учинилац истих буде отпуштен или пензионован, или у опште промени положај; и 3., резервни официри, резервни подофицири, остала лица са старешинским положајем и редови целе војске за повреду старешинства и за злочине и преступе уз пут учињене за пет адна по распусту са зборног места.

Говорећи како о почетном, тако и о последњем

моменту надлежности војних судова односно резервиста и обвезника свих позива народне војске, морам се дотаћи још једнога питања, које може изазвати разна тумачења.

По шестом одељку чл. 85 закона о устројству војске, резервисти и обвезници свих позива народне војске потпадају под војну дисциплину и војно судство за све војне иступе и преступе од дана саопштења или објаве па за 48 сати после распуста.

По т. 6. § 12 законика о поступку војних судова у кривичним делима, резервни официри, резервни подофицири, остала лица са старешинцским положајем и редови целе војске потпадају под надлежност војних судова за повреду старешинства и за злочине и преступе уз пут учињене за пет дана до престанка на зборно место, а и по распусту за толико дана.

Пита се сада, који ће од ова два закона важити односно рока, кад почиње и докле траје надлежност војних судова? На ово се питање мора дати одговор у том смислу, да важе одредбе законика о поступку војних судова у кривичним делима у даном случају, а не одредбе закона о устројству војске, јер је први доцнији законик од 15 фебруара 1901 године, а други је ранији од 27 јануара 1901 године; па кад се ово мора тико узети, то и не сматрам за нужно, да повлачим разлику између поменуте две законске одредбе односно надлежности војних судова у погледу на кривична дела.

Најпосле, односно последњег момента надлежности војних судова, морам се дотаћи такође и питања до кога се времена простире надлежност војних судова за војна лица, која се налазе на привременом отпусту.

Према т. 6 чл. закона о устројству војске, министар војни може у редовном стању, кад нађе за нужно и корисно да отпусти привремено кућама извештан број војника и пре одслужења прописног рока, но они остају и даље војници кадра, док им не истекне рок службе у њему.

Према овом законском наређењу, последњи је момент надлежности војних судова код привремено отпуштених, момент када им стварно престаје рок деј-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ствителне службе у кадру, С тога а на основу, § 28. законика о поступку војних судова у кривичним делима, војна лица за све кривице учињене на привременом отпусту потпадају под надлежност војних судова.

Ограничена надлежност војних судова у погледу на лица.

Ограничена надлежност војних судова простире се на ова лица:

1. На регрутоване младиће, који на позив војне власти ради одслужења свога рока не предстану или се у циљу неслужења у војсци осакате. Потребно је напоменути, да непрестанак на војну службу потпада под надлежност војних судова само у том случају, ако је окривљеном заиста саопштен позив.

2., На резервне официре, резервне подофицире, остала лица са старешинским положајем и редове целе војске, за недолазак по позиву на службу или на вежбу и то од времена одређенога за предстанак на зборно место. Но надлежност војних судова за ова лица примењују се у потпуном обиму за све кривице учињене за време вежбе или сазива т. ј. од времена одређенога за предстанак на зборно место па док се не распусте.

3. На војнике по одслужењу њиховога рока, по отпусту или пензионисању, на резервисте и војнике осталих позива народне војске по издржаној вежби или сазиву — за кривице, које су учинили за време службе, а које се односе на повреду службених војних дужности.

4. На војне чиновнике, војне свештенике, сва неуказна лица, сталне мајсторе, занатлије и раднике и служитеље при војсци за све кривице учињене у дужности, без обзира на то, да ли су ове кривице предвиђене војним казним закоником или општим казним закоником; и

5. На официре у пензији као и резервне и почасне официре, када су у униформи и учине кривицу.

Б. Ванредна надлежност војних судова.

Ванредна надлежност војних судова простире се од дана, кад Краљ на предлог министра војног, а по саслушању министарског савета — прогласи да се вој-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ска налази у ванредном или ратном стању, а тако исто ванредна надлежност војних судова престаје од тога дана, кад Краљ указом објави да се војска враћа у редовно стање.

За време мобилног или ратног стања, надлежност војних судова простире се осим оних лица, на које се простире за време мира, још и на сва остала лица, која припадају војсци. Као лица која припадају војсци сматрају се: 1 чиновници, како војне, тако и осталих струка, који су на служби при разним војним установама и надлештвима, и код војних старешина; 2. страни официри, који се налазе при војсци; 3. лица, која добровољно служе при разним војним установама и надлештвима, код војних лица или код лица, која припадају војсци; 4. сва лица, која по дозволи војне власти иду за војском, као: дописници, лиферанти, трговци, баракери, радници, вође итд. и 5. војни заробљеници. Сва ова лица потпадају под надлежност војних судова за све кривице, које за време мобилног или ратнога стања учине. Под надлежност војних судова долазе још: а. лица грађанскога реда на земљишту, које је постављено у мобилно или ратно стање, за оне кривице, које буду указом означене, као и онда, кад учине кривично дело у саучешћу са лицима, за која је надлежан војни суд, и б. стнаовници непријатељских области, које је војска заузела: 1. ако учествују у кривицама лица, за која су надлежни војни судови и 2. за кривице, које одреди врховни командант војске својом наредбом.

III.

Мешовита надлежност војних судова.

Појам мешовите надлежности обухвата собом случајеве додире грађанске и војне надлежности при стицају криваца, који подлеже разним судовима или при стицају кривица, од којих неке долазе под надлежност војнога, а неке под надлежност грађанскога суда. Правилно решење питања о мешовитој надлежности има веома велики значај за интересе правосуђа услед чега законодавства обично одређују више или мање тачна

правила, која регулишу ред разматрања дела, која садрже у себи знаке надлежности војних и грађанских судова. Ну сам начин решења овога питања јесте разнолик у разним државама, пошто се овде морају имати у виду не само интереси правосуђа и интереси војничке службе, но и политичка права грађана.

А. Мешовита надлежност војних судова при стицају криваца.

(од којих једни потпадају под надлежност војних а други грађанских судова).

Наука кривичног процесуалнога права решава питање о сукобу надлежности при стицају криваца по принципу *недељивости дела* т. јест разматрање дела о свимм оптуженима и у потпуном његовом обиму у једном суду, пошто такав поредак највише осигурава проналазак материјалне истине и одстрањује могућност против уречених одлука.

Ну имајући у виду, како интересе правосуђа тако и интересе војничке службе, провођење овога принципа при решењу судара војне и грађанске надлежности наилази на тешкоћу у томе, што грађанска лица ни у ком случају не могу потпадати под војни суд зу време мира, при обичном току државног живота.

Наш се законодавац у овом питању придржава принципа, који је усвојен француским законом, а то је, да је грађански суд надлежан за све оптужене у случају, ако су за кривично дело оптужена лица, која потпадају под војне судове и лица која потпадају под грађанске судове, без обзира на то, да ли је дело предвиђено војним казним закоником или општим казним закоником.

Од овога правила наш законодавац чини отступање само за време мобилног или ратног стања, када и лица грађанскога реда на земљишту, које је постављено у мобилно, или ратно стање, а тако исто становници непријатељских области, које је војска заузела, потпадају под надлежност војних судова, ако су извршили кривично дело у саучешћу са лицима, за које је војни суд надлежан.

Осим случаја саучешћа између војних и грађанских лица, наш законодавац предвиђа и саучешће само

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

између војних лица и одређује, да све саучеснике суди један суд и то онај, који је надлежан за главне кривце, а ако је за неке од њих надлежан војни суд за официре, сви ће бити суђени у овом суду; ако ли је пак оптужени учествовао у кривицама, које је учинило више лица, за која су надлежни разни војни судови, тада ће кривице свих расправљати онај суд, на чијем је земљишту учињено најтеже кривично дело, а на случај, да су кривична дела једнаке важности, надлежан је онај суд који је први започео ислеђење.

Б. Мешовита надлежност војних судова при стицају кривица,

(од којих неке потпадају под надлежност војних а неке под надлежност грађанских судова).

При стицају кривица, за које су надлежни редовни судови, питање о разматрању ових дела у једном суду нема тако велики значај за интересе правосуђа, као при стицају криваца: овде је нужно само то, да у одлуци разних судова према оптуженоме буде примењена једна казна по правилу о стицају кривичних дела.

Што се тиче нашег законодавства, оно се овога питања и не дотиче, јер као што рекох, оно се држи правила да војно лице, ма каква кривична дела извршило и ма какве природе дело било, војничко или опште, увек потпада под надлежност војних судова, само ако није умешано које грађанско лице, па према томе по нашем закону и не може бити ни питања у случају стицаја кривица, за која је дела надлежан војни суд, а за која грађански суд. Према томе, мени се чини, да је наш законодавац ово питање најправилније решио и тиме се неће стварати тешкоћа при решавању појединих конкретних случајева.

Наш законодавац истина предвиђа стицај кривица, за које је надлежан само војни суд и одређује, да при стицају дела, за која би било надлежно више војних судов, кривцу да суди суд његове команде у ком ће се случају свршена ислеђења слати на поступак војном државном тужиоцу истога суда.

IV.

Одређивање надлежности војних судова.

А. Одређивање надлежности разнородних војних судова.

Опште кривично процесуално право, као што је познато, истиче за мерило одређивања надлежности разних категорија кривичних судова искључиво тежину кривичних дела. У војсци пак, услед нарочитих услова војничкога живота и интереса војничке службе, при деоби војних судова на судове више и ниже надлежности узима се у вид не само тежина дела, него и положај лица у том смислу, што официри и друга лица, која су им равна по звању, суде се у судовима више надлежности.

Да код нас постоје пуковски судови, као што је то било предвиђено пројектом, могло би се опширно говорити о надлежности разнородних судова али кад тога нема, ја ћу се овде ограничити на надлежност — истина једнородних судова у погледу на инстанције, — али разнородних у погледу на положај и звање лица оптуженога, или у погледу на време, у коме суд суди или прилика и околности, под којима се суд образује. Тако :

За време мира: 1, под надлежност првостепених војних судова потпадају сва војна лица на земљишту дивизиских области, изузимајући лица која спадају под суд за официре т. ј. они су надлежни за расправљање и суђење свих кривица које учине подофицири, редови, неуказна лица, стални мајстори, занатлије и служитељи, који припадају области дивизије, у којој се суд налази. 2., војни суд за официре надлежан је за суђење свима официрима, војним чиновницима и војним свештеницима.

Надлежност великог војног суда, као другостепеног, простире се на решавање и суђење по жалбама изјављеним противу пресуда и решења првостепених војних судова.

За време мобилног или ратног стања: 1., првостепени (дивизиски) војни судови надлежни су за суђење свима лицима команде, у којој је суд, као и свима лицима, која се налазе на земљишту, на коме је ко-

манда размештена т. ј. надлежност ових судова простире се: а., на сва војна лица; б., на сва лица која припадају војсци и то: I., на чиновнике како војне, тако и осталих струка, а и на друга лица, која су на служби по разним војним установама и надлештвима, код војних лица или код лица, која припадају војсци, и 3., на сва лица, која по дозволи војне власти иду за војском, као: дописници, лиферанти, трговци, баракери, радници, вође итд. и в., на лица грађанскога реда на земљишту које је у мобилном или ратном стању и на становнике непријатељских области, које је војска заузела; II., војни суд за офицере, који се придаје Врховној команди, надлежан је за суђење официрима нашим и страним, који припадају војсци, војним чиновницима и војним свештеницима целе војске; III., преки војни судови надлежни су за суђење подофицирима и редовима за бегство са бојишта, кад на бојишту друге речима или знацима на бегство наводе, или бацањем оружја и муниције распростиру страх и тиме причине да се правилно наступање или оступање у опште дисциплина и ред у опасност доведу; IV., војни суд у позадини војске, као првостепени војни суд, надлежан је за суђење свим војним и невојним лицима, која не долазе у састав дејствујуће војске, изузимајући она војна лица, за која је надлежан војни суд за офицере, и V., војни суд за коњичку дивизију, који се установљава по потреби, чија се надлежност простире на лица, која под исту команду потпадају, као и на лица, која су на земљишту, на коме је команда размештена.

Надлежност великог војнога суда, који се придаје Врховној команди, простире се на све првостепене војне судове.

Б. Одређивање надлежности једнородних војних судова.

Одређивање надлежности једнородних судова у општем праву образује појам *месне* надлежности. Надлежност грађанских судова простире се на одређене делове државне територије, а као главни основ за одређивање надлежности свакога првостепенога суда јесте место у коме је извршено кривично дело, а по

изузетку, место где је сазнато даје оно учињено, место у коме је оптужени ухваћен итд. У војном кривичном поступку, где се надлежност војних судова не одређује увек територијалношћу, него се гледа и на то, којој војној јединици припада оптужени, истиче се још и специјални основ — принадлежност оптуженога овој или оној дивизиској команди. Овај последњи основ добија нарочити значај за време рата, када војни судови, по нужди, морају увек да прате војску.

Наш законодавац односно надлежности једнородних војних судова прави разлику за време мира и за време мобилног или ратног стања. За време мира првостепени дивизиски суд простире се на она лица, која припадају области дивизије, у којој се суд налази, дакле, усвојен је принцип одређивања надлежности по месту служења оптуженога, што се најбоље види из § 18 законика о поступку војних судова у кривичним делима, по коме кривице које учине војници, док су на осуству или привременом одпусту, расправити се у оном војном суду, који је надлежан за њихову команду, — а тако исто и из § 24 истога законика, по коме за кривице учињене на страни, за које је надлежан војни суд, судиће суд који је за кривца према месту служења надлежан. А за време мобилног или ратног стања сваки првостепени дивизиски суд надлежан је за она војна лица која улазе у састав дивизије, као и за сва остала лица, за која су надлежни војни судови, кад учине кривице у области дивизије, у којој се суд налази.

Од овог општег правила наш законодавац чини следеће изузетке: 1., за откомандоване војнике, било појединце, било одељењима за све време, док су откомандовани, надлежни су војни судови, који су најближи месту учињенога кривичнога дела; 2., кад има више саучесника у кривици, па је за неке од њих надлежан војни суд за официре, онда је он надлежан за суђење свима, и 3., ако је био стицај кривица, за које су надлежни разни војни судови, онда ће за расправу бити надлежан онај војни суд, на чијем је земљишту учињено најтеже кривично дело; ако су пак сва кривична дела подједнаке важности, онда ће

WWW.UNIB.RS

бити надлежан онај војни суд, који је први започео ислеђење.

По нашем законуку о поступку војних судова у кривичним делима, министар војни за време мира решава сукоб о надлежности: а., између војних власти; б., између војних судова и војних власти, и в., између војних судова.

Грађански касациони суд решава сукоб о надлежности: а., између војних и грађанских иследних власти и б., између војних власти и војних судова с једне стране и грађанских и духовних судова с друге стране.

За време мобилног или ратног стања, сукоб о надлежности између војних судова решава Врховни Командант Војске.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ЛИСТАК

ПРАВНЕ СТУДИЈЕ ¹⁾

— Габриел Аното —

Француској ће буржоазији увек бити у вољи професије, које се везују за изучавање права, а које се некада називаху „занатима одеће“ (les métiers de robe). Римске традиције и примена њихова тако компликованог обичајним правом, пренеле су на ове синове прокураторске један веома осетан атавизам. Победоносна борба подржавана од легиста противу феудализма и противу аристократије, учинила је, да се у овој друштвеној класи породи и развије поноситост и гордост са једне науке и јуриспруденције које беху, у њеним рукама, тако страховито оруђе; и пергаменат законски усисаваше унапред рђав задах властољубља. Буржоазија је познала вредност текста и силину речи, нападајући њима своје вековне непријатеље, који бише побеђени при свем том што изгледаху боље наоружани. То су правне студије што јој извојеваше победу. Дискутовати било је, за њу, нарочита политика.

Природно је, што буржоазија и сада одржава и гаји наклоност за ове студије и професије, које су јој, за тако дуго време, осигурале тако очигледну превласт. и које јој, чак и дан дањи, још резервишу особени положај. Давно је прошло

¹⁾ Чланак овај, познатог члана Академије и бив. министра француског, извађен је из серије популарних чланака његових, одштампаних у Le Journal-у од 1902 год., под насловом „О избору каријере.“ Доносимо га у преводу, како због оригиналних погледа на правне студије и право у опште, тако и због тога, што се резонувања у истом дају у велико применили и на прилике у нашем правништву. — Преводилац.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

време како није више питања о привилегијама аристократије и како се оне, свештенства, сведе на сумњиву добит, што улазе у огроман кадар националног функционанизма; само „буржоазија одеће“ (de robe) чува своје традиције, своје форме, своју организацију: за адвокате, баро; за државне чиновнике, дисциплински суд; за берзанске посреднике синдикат и корпорација. Свуда, у окружним управама, у Скупштини, у Сенату, Државном Савету, широко је место припремљено за правника, можда и сувише широко, а при том неоспорено ни са које стране. У суштини нама управља „буржоазија одеће.“ Она је уништила племство у корист краљевства; она је срушила краљевство у корист своју. Она је владалаца у министарском савету, и постоји један традицијом усвојен узвишени положај чувара државнога печата, који је, по праву, увек потпредседник овога Савета.

Ове сјајне перспективе држе увек у будном стању амбиције буржоаске класе; опружена врата ка успесима и уобичајеним користима, она и не види промене што се око ње збивају; демократија буја за њом и прети да је утопи, као море при пењању; индустрија и трговина богате појединца и осигуравају му средства за акцију која другојаче убеђују него дискусија текстова. Свет се проширује, и нове породице човечанства ни мало осетљиве за лепоту уобичајенога права, рекламирају своје право на сунце; стари законици пуцају, правништво губи моћ. Будућност припада индустрији, „роби,“ занатима. Ко зна, да, још док последњи адвокати буду говорили, неће доћи можда милијардери да створе један огроман trust и закупе „право,“ као што су то већ учинили са бакром и петролејом.

Ја сам ставио „право“ под наводницама, да се не би створила збрка појмова, коју желим да избегнем. Јер доиста, овде није реч о оној апсолутној и вечитој Регули, створеној вечитим саморадом Бића, која утврђује разлику између добра и зла. То се не учи у школама, — па ни у школи права. Она је, међу нама, резултат снажног и дубоког размишљања човека који познаје живот и чији проницав поглед, дубоко испод онога што се привиђа, види стварност. Она не зависи ни од кога па ни од самих богова: *Victrix causa diis placuit, sed victa Catoni.*

Што се тиче „права“ узетог у уобичајеном значењу речи, оно није ни више ни мање до поступак усвојен од друштва

у цељи да се окончају сукоби интереса. Наш стари професор, Rataud, говораше: „да нема криваца, не би требали законици.“ Генијална формула по својој дубокој истини. Али Rataud и не помишљаше да његова формула револуционира друштво, имено да потискује учење права. Доиста ова школа, на чијим су зидовима исписане формуле вечитога права, у главnome учи само вештини приправљања и тумачења разних конвенција законских и приватних, којима се могу да избегну или да реше спорови. У томе смислу ја сам некада и дао праву овакву дефиницију: „Право је споразум странака.“ Како се овај свршује оним што је право, — као и противним, — оно је спорење, шикана.

Тако, и код ових изучавања, као и код свију других, видимо двојаку тенденцију, једну што уздиже ученика ка вишим студијама, и што га удаљује од практичних посматрања да би га приближила узвишеном склоништу идеала, другу што хоће да га снабде свом потребном спремом за грубу и жилаву борбу за живот. У школи права, идеална тенденција ствара правозналце (*iurisconsultes*), тенденција супротна припрема практичаре.

Је ли претерано рећи да, данас, практичар потискује правозналца? То је објашњиво. Наши закони су израђени. Један законик дебео колико песница садржи их све. Главни задатак револуције био је, да из арсенала ранијих закона одабере овај екстрат, овај збијени сноп, компактан и пун, што се зове Пет законика. То је наш „Закон од XII Таблица.“ Веома поносите овим делом, а сматрајући га у главном за неповредимо, ми немамо, да би га тумачили и модификовали, ни ону сталну елаборацију коју античко право називаше „Преторски Едикт.“ Па шта да се ради са нашим правозналцима? На што да се употребе? Школа зове данас правозналцем човека који зна развити извештан текст законски и спорити се око једне запете. Ја знам за многе компилације, (Где си лепа младости моја!) које нису ништа друго до рпа ништавних коментарсања. Јустинијан је прогутао Катона; Далос¹⁾ гуши Монтексија.

Кад би се, при том, хтели стварати правозналци, и кад би ова каријера била за препоруку, онда Правни Факултет

¹⁾ Огроман, систематски сређен, периодичан зборник опште јуриспруденције — Пр.

никада не би могао сувише високо поставити идеал свога изучавања. Он би се зауставио на истраживању до које тачке може философија права бити предметом школскога вежбања. Велики духови откривају вечите регуле проматрањем људскога живота и друштвених одношаја. Њима не помаже мало груби поглед педагошки. Они имају чула много суптилнија, оруђа много моћнија и деликатнија.

Али ако се хоће да спремају практичари, може се упитати јесу ли садање методе за то добре? Пре свега оне изазивају суперпродукцију у правозаступничким редовима, што је за сва времена сматрано као зло. Доиста, има сувише адвоката, сувише нотара, сувише avoué-а, па и huissier-a! За свако је жалење огромна претрпаност што је народу намеће ова често паразитна класа, нарочито у наше доба крајње конкуренције, где су људи релативно ретки и драгоцени. За извесно, ја не одричем корисност од ових људи од закона, мудрих и искусних, који управљају туђим имовинама, сређују правне послове, саветују породице. Али ја добро знам да сви они нису по овом идеалном моделу; ја знам да орган ствара функцију и да има све више процеса у колико је више људи од закона; ја знам да су процедуре скупе и огромно заплетене; и знам, најзад, да је једно од најелементарнијих правила мудрости, у животу избегавати увек парнице, — па и то нарочито, оне „добре.“

Лудо одушевљење које је одвело француски подмладак овим професијама привидно либералнијим од других, шкодило је генерацијама које сам познавао и развој им пратио, више него што се може исказати. Конкуренција је сувише покупила цену étude-ија (правозаступничких канцеларија); завођење за примером или сујета родитеља појачали су жеље; једном уложени капитал ваљало је накнадити; отуда лов на велике миразе, авантуристичке афере, заблуде, погрешке. Може се рећи да ове, привидно лукративне, професије знају у доиста јакој мери за оскудицу, невољу, беду, пропаст.

Било је заноса; а било је и завођења. И место да је заустављена бујица која је носила младе људе студирању права, она је још и убрзана. Скоро свуда, тражила се је, као нека врста доказа о способностима, доста илузорна диплома о свршеном правном факултету (лисансијату права). Нарочито, у војни закон унесена је одредба која допушта приправнику за докторат могућност за одлагање па и осло-

бођење од војне службе. И млади људи јуре стрмоглавце кроз ова врата, која су им широм отворена. Природни ниво студија пада у колико простор бива шири. Данас је цео свет доктор, мање или више..... Стварали су се дакле правозналци? О, не! Је су ли бар припремани практичари? Још мање. Докторат за цео свет то је, са техничког гледишта, генерисано неискуство, ако не и незнање.

Лек? Опет пракса. Нека ваши млади људи изучавају права, врло добро! Али нека од почетка не занемарују оно што треба да буде њихово право занимање т. ј. руковање пословима. Стаж у школи знамо из искуства шта вреди. Стаж код адвоката, то је већ друго. Будите строжији, захтевајте више на испиту лисанса, и уведите да се у сваком случају тражи доказ о техничкој способности и шегртству стварном код адвоката или нотара (у *étude-y.*) Нека испити докторски буду десет пута тежи. Одвратите од правозаступничког реда прилив активних људи који, конкуришући међу собом, деле један мршав оброк, веома срећни кад не падну у кобну категорију шкрабала, бедника и бескућника. Одбијте ка кориснијим и бржим каријерама практичке способности, које осташе без даха трчећи за Domat-ом и Pothier-ом. Једном речи, распоредите мудрије активну снагу народа. Законодавци, стварајте законе да би оставили људе од закона.

Брање, октобра 1903. год.

А. Р. Х.

Правна природа новинарског предузећа

— по одлукама немачког царевинског суда —

I. — *A* и *B* издавали су један повремен спис. По смрти *A* наставио је *B* сам издавање тога листа. *A* је имао наследника и они туже *B* да *положи рачун*, како би пак накнадно припремили тужбу на плаћање удела у добитку за извесно време после смрти *A*-ове, кога су они наследили, јер налазе, пошто се *A* и *B* нису разортачили да њима припада са-својина тога часописа. *Тужба је после шреће инстанцаје одбијена.*¹⁾

Првостепени суд узео је, да је тужени продужењем издавања тога повременог листа вршио послове, у смислу заједнице која постоји између њега и тужилаца; по престанку ортаклука (по смрти *A*-овој) економна вредност тога повременог листа остала је као заједничка својина партаја, а ту долази и право издавања часописа.

Царевински суд (Reichsgericht — Касациони суд) поништио је ову одлуку из ових разлога: Уговор о издавању није закључен, пошто је часопис издаван као сопствено издање (Selbstverlag); првостепени суд разуме под *правом издавања* (издавачким правом) овлашћење, да неко исти часопис, — тј. часопис са истим именом и за исти круг претплатника, као и раније предузеће — може издавати. А ово, опет, и ако није предмет какве духовне својине или ауторског права, ипак се има сматрати као својина у ширем смислу способна, да буде према трећима заштићена као имовинско право. Издавачко право пак у томе смислу, да лист као тековинско предузеће од какве concurrence deloyale буде заштићено, не постоји.

¹⁾ Entscheidung des Reichsgerichts von 28. II. 1894. св. 33. стр. 31. — Сајферг у „Архиву“ св. 50. бр. 269.

Истина по престанку ортаклука часопис као тековинско предузеће са својим кругом претплатника и даваоцима огласа представља неку имовинску вредност. Због те вредности и због телесне снаге употребљене у заједничком послу тужиоци би имали права на накнаду по уговору о ортаклуку. *Али таква тужба није ни подигнута.* По уговору часопис се имао дотле издавати, докле га оба ортака буду заједнички издавали. Са смрћу А није према томе часопис, као такав имао пасти у заједницу партаја, већ само његова имовинска вредност.

*

II. — Тужилац је тражио од туженог да му допусти да прода издавање дотле заједнички издаваног повремениог листа. *Тужба је одбијена.* Тужилац је тражио ревизију, али му је тужба понова одбијена.²⁾

Касациони суд образложио је своју одлуку овако: Новинарско предузеће и његово вршење не може се сматрати као приватно право које се може продати, већ као право, које припада јавном праву као слободно кретање личности; представља дакле, т. зв. *право личности*, слично као вршење каквог трговачког посла без капитала, или материјалне подлоге, итд. *Такво предузеће, ништа може бити предмет залогне повећалаца, а тако исто не може се ни продати против воље учасника у предузећу, дакле ортака.*

Ако се ортаци баш у том питању нису уговором сложили и обвезали, предузеће престаје са престанком уговорних односа и сваки ортак добија опет своју пуну слободу кретања. *Новинарско предузеће* као такво, т. ј. остављајући на страну материјал, којим се оно врши, *не обухвата само одређене ствари и права*, његова се вредност састоји много више у фактичној могућности рада, који доноси добитак продавањем издања т. ј. *учешћа индивидуалности самога издавача.* Без његова пристанка предузеће се од њега не може одвојити.

До душе, данашње право тражи да се иматеријалним добрима да реална вредност, али само тако, узимајући за мерило да се индивидуално право сваког појединца сачува, шта више и нарочито заштити.³⁾ По § 652 немачког грађан-

²⁾ Пресуда Reichsgericht-а од 29. IV. 1902. — Сајфертов „Архив“ св. 59. стр. 10.

³⁾ § § 10 и 11. закона о ауторском праву од 19. VI. 1901.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ског законика не може се продавати свака вредност, која је стечена радом ортака. Предмет такве одредбе чине само *ствари и тачно ограничена права*.

Према томе *јавна продаја неког новинарског предузећа немогућа је*; питање може бити да ли бар *име листа* (наслов, титула) може бити предмет јавне продаје, у толико пре, што оно има извесне заштите у § 8. закона о заштити проналазака. Али и сама заштита једног факта не може оснивати самостално имовинско право. То се не може узети у обзир у овом случају и за то, јер се наведеним законским прописом не штити ортаклук, већ по престанку ортаклука — *тужилац* који продужава издавање дотичног повремениог листа, *на основу тога име листа није самостални имовински објект*, већ се њиме само *право издавања неког повремениог листа под једним одређеним именом индивидуалише*.

*

III. — Продаја неког новинарског предузећа не тиче се у битности неке одређене ствари или тачно ограниченог права зграда, машина, итд., све то чини само споредни саставни део предузећа. Главно је и *битна вредности једног листа састоји се у фактичној могућности рада, који доноси добитак продужењем издавања дотичног листа*. Предузеће се на купца преноси тако, да дотадашњи издавач допушта купцу да рад у место њега и за свој рачун и даље продужи и да се обвезе, да неће од своје стране рад на предузећу и користи од њега (експлоатисање његово) купцу спречавати или изиграти. Та продавчева обвеза према својој суштини јесте *облигаторна* и продавац може обвезу (да неће конкурисати) пренети и у корист правног наследника првога купца.⁴⁾

*

IV. — *Кад један издвач пренесе право на другог, да оваји даље издаје новине са истим именом, које је он дошле издавао, — у томе нема преноса имовинског права*. Он је просто у корист другог свој рад ограничио и дао на то пристанак, да се тај други на даље за новине које издаје служи истом титулом⁵⁾ Титула је, дакле, *име* које има или мора имати дотични лист да би могао бити пуштен у саобраћај и

⁴⁾ Одлука Reichsgericht-a од 12. маја 1896. Entscheid in Zivilsachen св. 37. стр. 176.

⁵⁾ R. = g. in Strafsachen, св. 28. стр. 279

разликовати се од других листова. Право, које би личило на право трговачке фирме, да се може титулом новина користити, не постоји. Преносом имена листа према томе имање продавчево не умањује се, и кад се пренос једном изврши, тужбом се не може тражити повраћај.⁶⁾

С немачког Јов. Б. М.

⁶⁾ Одлука пруског Kammergericht-а од 1893. — Види: „Blätter für Rechtspflege im Bezirk des Kammergerichts, св. 10, стр. 50.

Белешке

Нови адвокати — Министар правде поставио је: *Божидара Ж. Јовановића*, судију прв. суда у пенсији за правозаступника при јагодинском првост. суду; *Алексу Радуловића*, бив. судију Касационог Суда за правозаступника при пожаревачком првост. суду; *Љубомира Каменчића*, судију Касац. Суда у пенсији за правозаступника при прв. суду за варош Београд.

*

Судске вести. — Указом од 15. априла пензионован је *Божидар Мутавџић*, секретар прве класе Касационог Суда, и на његово место постављен *Драгушин Гавриловић*, начелник треће класе окр. тимочког.

*

Међународни адвокатски савез (Аустриска група). — Аустриска група међународног адвокатског савеза држала је пре извесног времена скупштину под председништвом бечког адвоката *Др Г. Биншера*. Задатак овог удружења као што је познато јесте да се постигне веза аустријских адвоката разних народности с једне стране, а с друге да се успостави контакт аустријских адвоката са онима у иностранству. Оба циља, као што извештај тврди повољно су решени. Велики број аустријских и страних адвоката данас стоје у сталној вези и сви са највећом вољом врше пропаганду ради остварење циљеве међународног савеза. Циљ међународног савеза јесте да се у адвокатском реду што више распростре знање међународног права, да се изједначе западно-европски погледи у адвокатском реду. У извештају се даље помиње: рад анкете у питању о супституцији, као и реформа курацијалне тарифе.

Даље је решено да група узме учешћа преко својих изасланика на овогодишњем међународном јуристичком конгресу.

*

Конгрес чешких правника. — 8. маја одржаће се у Прагу први научни конгрес *чешких правника*. На челу организације стоји дворски саветник *д-р Антон рихтер Ф. Ранда*. За Конгрес је израђен богат програм са овим занимљивим темама: јемство за нехотичне штете; заштита природних сила или енергија (електрицитета топлоте и т. д.); правни карактер задруге; накнада за истражни притвор; условна осуда; алкохолизам са гледишта кривичног права; регулисање полицијског кривичног права; приватно-правно јемство јавне послуге; критика досадашње системе аутономије и путеви за шири развитак; јавноправно регулисање картела; развитак социјалног осигурања у Аустрији.

*

„Законодавство.“ — Г. *Аца Миловановић* спремио је за штампу 2. број *Законодавства* у коме ће донети: Грађански Законик и Хронолошку и Азбучну Таблицу Зборника закона и уредаба од 1835 до 1904. год. — Штампање ових двеју предмета зависиће од полагања претплате у напред бар по *десет динара*, које треба слати Штампарији Доситија Обрадовића — Маћедонска улица бр. 40. Београд, најдаље до 15. Маја ове године.

*

Адвокатски пензиони фондови. — У Немачкој постоји адвокатска централна помоћна каса (пензиони фонд) који броји 4500 чланова са имовином од 1,000.000 марака, од које се суме годишње на помоћ изнемоглим адвокатима, удовицама и сирочадима издаје на 100.000 марака. — Доњо-аустријска адвокатска помоћна каса броји само 578 уписаних чланова и 1902. год. издало је на име помоћи само 4802 круна. — А Србија? L.

*

Реформа таксене тарифе. — Бечко министарство финансија добило је недавно једну представку по којој се од аустро-угарске владе тражи, да узме иницијативу у међународном споразуму односно јединства таксене тарифе за *менице, удушнице и чекове*. Том се представком тражи, да такса за менице, упутнице и чекове у свима државама, које би закључиле споразум буде једна с тим, да положена такса у

једној држави оспособљава меницу, упутницу или чек, да вреди у другој споразумној држави, без додавања накнадне таксе. На тај начин олакшало би се трговинском промету а уздигао међународни арбитражни саобраћај.

*

Реформа у немачком Reichsgericht-у. — Немачка влада спремила је пројекат, којим се иде на то, да се послови у највишем суду немачке царевине смање. Према ранијем пројекту од 1897. године хтело се, да се сви имовно-правни спорови испод 3000 марака вредности без изузетка искључе из ревизије; данашњи пак пројекат, прописује, да спорови испод 2000 марака не подлеже ревизија, а спорови између 2000 и 3000 марака вредности искључују се из ревизије само тада, ако су *две инстанције* једна за другом донеле *једну исту* одлуку. Сматрали су, дакле, кад парничне стране добију две истоветне пресуде и од првог и од другог, вишег суда, да је тим дата довољна гаранција за правилност судске одлуке. Сви спорови преко 3000 марака остају и даље као до сада, т. ј. парничне стране имају права да траже жалбом ревизију код Reichsgericht-a.

*

Амерички казнени заводи. По наредби виртембершке владе судија *Хинпрол р* из Тибингена пуговао је ради студија по Америци. Он је обишао сва места, где се по наредби америчке владе поправља, кажњава, затвара или се ма на који начин морално „оперише“; од завода за васпитање напуштене деце у којима се мали субјекти ортопедски глачају, и завода за поправку у којима се већ зрелији дотерују, па до озбиљних казнено-правних клиника *vulgo* затвара и робија за морално неизлечиве, који се с погледом на њихово безнадежно стање чувају и негују о државном трошку.

И докле се у Јевропи дискутује још шта треба да се учини да се криминалитет сваке године не множи, изгледа, да је Америка са својим практичним духом умела да то питање што повољније реши.

Осуђеници казних завода у Сједињеним Државама могу бити у истини задовољни својом судбом. Они се телесно добро негују, поред тога имају и извесна уживања као и доста слободе. Поред тога што свакодневно добијају меса и хлеба колико хоће, — нису везани за меру те да морају гладовати — већ у многим државама добијају и дуван о др

жавном трошку. *Хиншрегер* није нашао ни један завод у коме се осуђеници не би бар једанпут недељно купали. Многи казнени заводи имају и велике гимнастичке дворане и толико справе, колико ни једна школа у Европи нема.

Па и у духовном погледу осуђеници имају пуно уживања и прилично слободе. Заводске библиотеке богате су са најпробранијом литературом. Казнени завод у Елмири на пример броји на 3000 дела, у Чартовну преко 7000, у Жолице-у код Чикага на 16000 дела разних класичних и модерних писаца на свима језицима.

У Њу-јоршким државним затворима осуђеници имају права личног разговора са изасланицима највише управе свих казних завода, који једанпут месечно обилазе осуђенике.

Недељом добијају обично „Заводски Недељни Лист“ који све више има претплатника, тако да се може рећи да нема ни једног казног завода у Сједињеним Државама у коме тај лист међ осуђеницима не би имао извесан број претплатника. Лист се штампа у штампарији казног завода а слажу га и уређују осуђеници разуме се под надзором саме управе, а садржи репродукцију најважнијих догађаја у и ван Сједињених Држава који се ваде из других листова.

Према свему овоме могао би човек мислити, да је право задовољство бити у Америци — робијаш. Па и у самој Америци са више страна подиже се глас, да је живот у њиховим казним заводима врло пријатан. У казном заводу за малољетнике у Хунтингтону у радионицама намештене су електричне махалице да хладе осуђенике за време летњих топлих месеца....

*

Накнада штете због преваре извршене према Лендер-банци — *Лудвик Пер* књиговођа код Тиролског друштва за израду мрамора и порфира „Фриц Целер и Комп.“ осуђен је од стране бечког поротног суда почетком 1902 год. због фалсификата и преваре на три године *тешке робије*. Једна од ових превара била је основ за подизање тужбе за *накнаду штете* и њу је у име Лендер-банке поднео д-р *Бошан* трговачком суду противу Фрица Хелера, шефа поменутог тиролског друштва. Ствар је била у овоме. Лудвик Пер фалсификовао је једну меницу са именом једног акцептанта, па је на истој потписао и име свога шефа. За тим је употребио и хартију и жиг друштвени те писао Лендер-банци да доносиоцу изда

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

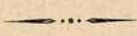
једну мајску ренту у вредности од 2200 круна. Пер је са овим фалсификатима и лажном признаницом отишао у Лендер-банку, где му је тражена мајска рента издата. И Лендер-банка и шеф тиролског друштва Фриц Целер изјавили су на претресу, да неће да сnose ову штету. Тужба за накнаду штете, коју је Лендер-банка поднела мотивисана је тиме, да је кривицом шефа фирме Целера, услед рђавог избора и недовољног надзора над чиновником Пером, овај могао доћи до жига друштвеног и хартије са друштвеним жигом. У одговору на тужбу наводи се, да је поступак Перов морао код новчаног завода побудити сумњу, јер су се и на меници и у спроводном писму налазили сумњиви знаци. Сам Пер није никада био представљен Лендер-банци као заступник Целеров. Лендер-банка је у осталом и сама посумњала одмах после исплате Перу, те је трагала за потписом акцептантовим и, и ако је била сазнала за фалсификат, није о томе известила Целера. Тада је се могло спасти било цела сума, или бар један њен део. Овоме претресу били су присутни као вештаци у банкарским пословима директор *Алшман* из Англо-банке и прокуриста *Леви* из Кредитног завода. Оба вештака су изјавила, да како сам облик посла, тако и начин на који се дотични за новац обратио, и његова личност нису могли дати повода Лендер-банци за каквим трагањем. С друге стране опет непојмљиво је, да Лендер-банка, која је по свој прилици на време сазнала за фалсификат, није одмах известила о томе господина Целера.

Трговачки суд, као такав, огласио се био за ненадлежан, и када је у седницу позват и трећи судија — правник, суд је решио: *да овде има кривице до обе парничне стране* Кривица туженога је у томе, што је он Пера задржао у служби и онда када је већ сазнао, да је он опасан по туђу својину. Но већа је кривица на страни Тужилачке Лендер-банке, која туженога — Целера — није на време известила, да је меница за покриће суме од 2200 кр. фалсификована. Ово је суд узео као доказано већ и с тога, што Лендер-банка није ни покушала да овоме противно докажује. Сразмерно према величини кривице тужени је дужан да накнади 300 круна ренте тужилачкој банци, која се одбија од осталог тражења и осуђује да сноси две трећине парничних трошкова.

Д-р М.

„Genie, Dandy und Verbrecherthum“ — Под овим насловом објавио је Gruns у „Архиву за криминалну антропологију“ рад, који је леп приложак за појимање везе, која постоји између горња три појма. О сујети, надувености, нетактичности многих генијалних људи писано је много. Gruns сада износи, да су та својства у самом бићу једног генијалног човека урођена и позива се за то на Воделера, Вилде-а и Пржибиљевског. Један велики број генијалних људи представљају извесне ствари друкче него остали; то истичу целом својом појавом, својим понашањем, оделом, и у свакој прилици хоће да су друкчи него обични смртни. Они су *антисоцијалног духа*. Али та антисоцијалност последица је целокупног унутрашњег схватања једног генија. Ванредна осетљивост, која брзо реагира, стално осећање које је у супротности с осећањем других људи чини, да геније осећа и оно што други људи не могу осећати, и његов мозак јако вибрира где се код обичних људи мозак тек покреће. То друкчије осећање изазива антисоцијалност која води спорту и Danduffhim-и. Gruns на сличан начин покушава да докаже, да је прави злочинац *свесан антисоцијалист*, који избегава друштво, који хоће самостално и независно да мисли и на кога ни презирање других чланова друштва, не може да утиче. Такав тип Gruns изводи из *Достојевскијевих* романа и на завршетку пита, да ли често уметничко стварање једног злочинца не паралише физичко разоравање, т. ј. да ли један геније да није постао уметник, не би под другим условима постао злочинац?

Оцене и прикази

Пројекат закона за накнаду невино притворених у Немачкој
— Берлин, 1903.

Немачки Рајхстаг имаће ове године да се бави једном новом културном реформом. Пошто је пре неколико година у Немачком Царству *накнада невино осуђених* законом регулисана, сада је израђен нов пројекат о *накнади невино притворених*, или да се тачније изразимо, невиних у истражном притвору.

Тај пројекат израђен је по предлогу, који су пуномоћници *Хес-на* учинили. Та средња немачка државица, која се од свих других у више маха одликовала остварењем либералних принципа, преко својих пуномоћника предложила је Bundesrat-у у главним цртама пројекат, који је сад пред нама. Међутим, изгледа да ће га Рајхстаг тешко усвојити. Критика се доста оштро о њему изразила, а у парламентарној комисији, која се овај пројект проучавала, дошло је до оштрих сукоба.

Тако се пројекту пребацује, да се врло мало бави питањем раније осуђиваних, који би по други пут допали у истражни притвор као *невини*. Поред тога, оштро се критикује и пасус, да се од тражења накнаде могу искључити они, чије држање у притвору стоји у опреку са „добрим обичајима“, „благим правима“ и т. д. „Добри“ обичаји врло је растегљив појам.

Међутим и Немачка влада није баш наклоњена овом пројекту. Она је вољна да да накнаду невино претвореном само тада, ако се истрагом невиност притвореног утврди и у опште може да констатује, да против њега није постојала никаква основана сумња. У случајевима *non liquet* искључена је, дакле, накнада. Кад се узме у обзир, како је врло редак случај, да се један оптужени ослободи пред судом као *невин* већ се обично ослобођава из недостатка доказа, то ће се одмах увидети, да ће овај нови пројекат имати примене само у ретким случајевима.

Библиографија

Allgemeines Strafgesetz nebst einschlägigen Novellen. Mit Erläuterungen aus der Rechtsprechung und einer Einleitung von Dr. Leo Geller. VI. durchgesehene und erheblich vermehrte Auflage. — Wien, Moritz Perles, 1904.

Die Gerichtliche Exekutionsführung. Zur Hereinbringung von Steuern und Gebühren durch die K. K. Steuerämter, von Dr. jur. Rudolf Winter. (Mit 227. Beispielen von gerichtlichen Eingaben). — Wien, Manz.

Daktyloskopie. Verwertung von der Fingerabdrücken zu Identifizierungszwecken. Lehrbuch zum Selbstunterrichtesfür Richter, Polizeiorgane, Strafanstaltsbeamte, Gendarmen etc., von Kamillo Windt und Sigmund Kodicek. (Mit 79. Textillustrationen, 15. Tafeln und 2 Beilagen). — Wien, Wilhelm Braumüller. 1904.

Die Gewerbeordnung samt den dieselbe ergänzenden und erläuternden Gesetzen, Verordnungen und Erlässen und einer Uebersicht über die einschlägige Spruchpraxis des Verwaltungsgerichtshofes, des Obersten Gerichtshofes, des Reichsgerichtes, der Gewerbegerichte und der Ministerien. Mit einem alphabetischen und chronologischen Register. Von Dr. Otto v. Komorzynski. VIII. Aufl. — Wien, Manz, 1904.

Das Strafrecht der direkten Personalsteuern. Nach dem gesetzte von 25. X. 96. Systematisch dargestellt von Dr. Rudolf Siebenschein und Dr. Viktor Lichtenstern. — Wien, Manz, 1904.

Die französische Handelspolitik 1892—1902., von Dr. Wellimir J. Baikic. XVI. 498. стр. — Stuttgart, J. G. Cotta Nachf. 1904.

Die neueren Entwicklungen in Verfassung und Recht der Aktiengesellschaft von Dr. Franz Klein. — 64. стр. Wien. Manz.

System der direkten Steuern in Serbien. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde, von Dr. Welizar S. Jankovits, aus Belgrad. — Berlin, Gustav Schade. 1904.

47.

Тумачење §. 486. грађ. суд. поступка.

Тужилац К. тужио је суду Д. Ј. и тражио да суд поништи продају његовог имања као неуредну, поред осталих и са тога разлога, што су три лицитанта одустали од даљег лицитирања и кауција им је враћена, па је тек после њиховог одустанка, кад је остао само један лицитант с њим је лицитација и закључена.

По овоме је првостеп. суд пресудом својом од 8. августа 1898. год. Бр. 15800 одбио тужилачку страну од траженог уништаја јавне продаје, а ову је пресуду одобрио и апелац. суд пресудом својом од 21. септембра т. г. Бр. 3272.

Ну по жалбу тужилачке стране Касац. суд примедбама свога II одељења од 19. окт. т. г. Бр. 8170. поништио је поменути пресуду апелат. суда, поред других и из ових разлога: и из протокола лицитације у коме је забележено да су, осим купца Ј. лицитирали још три лицитанта, види се, да су ови последњи изјавили да одустају од даљег лицитирања и кауција им је враћена, и да је после њиховог одустанка лицитација закључена. Отуда излази да та три лицитанта нису учествовали у даљем лицитирању до самог „теслима,“ него је у моменту закључења лицитације остао само један лицитант, купац Ј.

Суштина надметања при јавним продајама састоји се у томе, да лицитанти до последњег момента или до самог закључења продаје, учествују у надметању; а кад тога овде није било, није могло бити ни правног надметања. По томе закључена званична радња само са једним лицитантом противна је §. 501. грађ. пост. који важи као узрок за поништај продаје, пошто се по §. 486. гр. пост. тражи да има најмање два лицитанта.“

Ну Апелат. суд није усвојио ове примедбе Касац. суда, већ је под 23. октобра т. г. Бр. 3724. дао противразлоге:

„По нахођењу Апелат. суда примедбама својим одељење Касац. суда даје несвојствен и узан смисао наређења §. 486. грађ. пост.

Тако, битност, суштина надметања при јавној продаји не састоји се у томе, да надметачи — лицитанти — до последњег момента, односно до самог закључења продаје учествују у надметању, као што одељење Кас. суда узима, јер по самој природи овог посла не може се одређивати, па по томе не може се ни тражити то, да надметање иде по неким одређеним интервалама, нити се пак могу постављати границе или повремени размак докле ће оно трајати; а на име: да ли до *закључења продаје, шеслима*, или само за неко *извесно* време, — него је при овом послу, као што сам етимолошки значај речи „надметање“ јасно казује, *бишно* то: да је у ствари — *de facto* — било *шакмичења, надметања* између купаца, па ма оно трајало и за *најкраће време*; пошто купца за куповину предмета на јавној продаји изложеног, као што је то јавно познато, не одређује дуже или краће надметање, односно веће или мање учествовање осталих купаца, већ једино интерес, који он у тој куповини за себе налазио буде.

По томе, када се из протокола држане лицитације дана 20. маја т. г. види, да су при тој продаји сем туженог Ј. учествовали још три лицитанта и да су се они надметали са туженим Ј., јер су давали сваки од њих извесну суму, односно куповну цену, онда су ова факта, која су утврђена поменутиим протоколом, као јавном исправом, по §. 187. гр. пост., дозвољна за појам *надметања*, па се по томе не може ни порећи, да је било *надметања*, нити се доследно томе може узети, да је при овој продаји био *шужени Ј. једини надметач*; јер та околност што су остали лицитанти раније одустали од лицитирања, па је то нарочито стављено и на протокол и некима од њих одмах враћена кауција, — не тврди, да није било *никаквог надметања*, него на против јасно казује, да је било надметање, па је *престало*, а баш с тога што је даље надметање престало, продаја је и остала на туженом Ј. као купцу, који је највећу цену дао.

У осталом, тако би се ова ствар имала узети и онда, да су остали лицитанти по одустанку од даљег надметања — лицитирања — одмах и отишли, а у

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

овом случају у толико се пре тако има узети, што су ти лицитанти до закључења продаје, теслима, остали и као присутни при продаји и они *пошлисали протокол* лицитације, као што се из овог протокола види.

Осим тога, да се тако има разумети ово законско наређење §. 486. грађ. пост., служи као аргуменат други став његов, који предвиђа случај, кад при каквој продаји има више присутних купаца, али опет *нема два надметача*, а то је тај, кад један купац *с месца*, дакле, први понуди за имање такву цену, која би истина била већа од *процењене вредности*, али би се тиме одузела била могућност осталим купцима да лицитирају — надмећу се — те прописује, да тада извршна власт протоколарно саопшти то представшим поверитељима, и ако се ови том ценом задовоље, да имање том једном надметачу уступи.

Али овакав случај према напред изложеном овде не стоји, јер протокол лицитације тврди, да је тужени Ј. на послетку понудио цену 206.100 дин. и за исту као највећу цену му је и имање и уступљено било.“

Општа седница Касационог суда од 28. октобра 1898. год. Бр. 8643. нашла је да не стоје горњи разлози примедба II. одељ. Касац. суда, већ је усвојила против разлоге Апелационог суда.

48.

Где је смеза имања и задружног труда у случају распре између таквих лица суди се по основима ортаклука.
(Гл. XXVII грађ. зак.)

По тужби Ј. С. противу С. С. првостепени пожарвачки суд пресудом својом од 22. септембра 1879. Бр. 17607. осудио је туженог да плати тужиоцу кирiju на земљу и заслугу, свега 1030 дин.

По незадовољству туженога Апелациони је суд нашао био, да је пресуда у осталом на закону основана, само што је првостепени суд у толико погрешно, што се у пресуди својој није позвао на материјални закон, на основу кога свој суд о главној ствари изриче, па за то Апелациони суд налазећи, да случај

овога спора има да се расправи на основу §§ 708 и 800 грађ. зак. одобрио је пресуду првостепеног суда са овом допуном.

Но касациони суд по жалби туженога, примедбама од 4. новембра 1880 Бр. 3376. уништио је ову пресуду из ових разлога:

„Свако тражење мора имати основ свој, који мора бити доказан, и по овоме основу има се ово као и остала питања расправити.

Ово је смисао тач. 2. и 3. § 94 грађ. пост. и по овоме суд је тај погрешно, што је тужиоцу по основу *заслуге* (§§ 708 и 800 грађ. зак.) досудио кирију на извесно имање и заслугу од туженог кад он, тужилац сам признаје, да код туженог није отишао да га служи и принео му извесно имање да ради под кирију, но вели, да је дошао код њега као усињеник без *писменог* уговора, и своје имање принео му да га заједно са имањем туженог раде и уживају, где је две године седео и оженио се, па изашао а не зна се и не доказује се чијим узроком т. ј. да ли његовим или туженога.

Према овоме, дакле, где тужилац сам призна, да уговора о усиновљењу у смислу §§. 137. 143. и 145 грађ. зак. написаног између њега и туженог није било он — тужилац — по овом основу, *није могао ништа ни добити*, као ни по основу заслуге и закупа јер кад је тужилац дошао код туженог, да с њим заједно живи и ужива своје принето и туженог затечено имање, — онда се јасно види да он, као слуга, није у кући туженог седео, но као заједничар према чему је Суд требао да поступи по Височ. Решењу од 22 маја 1852. бр. 625 (зб. VI. стр. 103), којим је објашњен §. 528 грађ. зак. и по глави XXVII. истог законика, ако се и у колико овај уговор између парничара докаже.“

Ове примедбе Касационог суда, Апелациони Суд усвојио је и пресудом својом од 19. нов. 1880. Бр. 2382 одбио је тужиоца од тражења, наводећи за то ове разлоге: Тужилац по основу најма (службе, и закупа нема права на тражену заслугу и кирију, јер он сам признаје, да код туженог није отишао, да г

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

жи, нити му је пренео своје имање да ради под кирију, где је две године седео, и оженио се а после изашао а не зна се чијим узроком, — 180 грађ. пост. Исто тако, тужилац нема права на тражење своје ни по основ усиновљења, јер он сам признаје да између њега и туженог уговора писменог о усиновљењу нема, а кад овога нема, онда по §.§. 137. 143. и 145 грађ. зак. нема ни усиновљења.

Према томе, што тужилац према реченом нема прави на тражбу, и према томе што он наводи, да је код туженога дошао и смешао своје имање са његовим, да заједно раде, па се ово утврђује и испитаним сведоцима, спор се овај има расправити по Вишочајном Решењу од 22. маја 1852. Бр. 625 којим је објашњен §. 528 грађ. зак. и по глави XXVII. овог законика, јер се овде јасно види, да је тужилац *заједничар* а не прост слуга, и по овом основу тужилац би имао право само у толико, да своје имање натраг прими и да са туженим дели *приновак* ако га имају, но о овоме сада није спор, јер тужилац признаје, да је своје имање натраг примио.“

49.

Тужба нема више ознова кад се уз раскинуће уговора тражи повраћај имања, наплата кирије и заслуге, као последица тога уговора. (§. 98 грађ. суд. пост.)

Тужбу Ј. Ст. из Сијокова противу С. С. којом је тужилац тражио уз раскинуће уговора да му тужени врати извесно имање, које му је као усиненик принео, и плати извесну кирију и заслугу, — суд округа пожаревачког решењем својим од 12 новембра 1877. бр. 15543. одбацио је по § 96 грађ. пост. као неуредну.

Ну Касациони с д примедбама својим од 16. маја 1878 Бр, 1705. уништио је горње решење из ових разлога:

„Примени §. 96 грађ. суд. пост. у овом случају нема места, јер се овде тражи раскинуће уговора о усиновљењу и оно као што последица тога раскинућа наступа, дакле, оно што уз главну ствар иде, и што

се према §. 98 пом. пост. једном тужбом има и да тражи и једним спором пресуди.“

50.

Против решења, којим се изазвани упућује да поднесе, тужбу за своје право, нема места жалби по §-у 349. грађ. суд. пост. али то ограничење не стоји кад изазивачкој тужби нема места по §. 346 пом. пост.

По жалби туженога Касациони суд примедбама својим од 8 јула 1894. Бр. 3053 уништио је решење првостепеног пожаревачког суда од 19. новембра 1893. Бр. 29167. којим је упућен да у року од два месеца од пријема решења поведе парницу противу тужиоца Д. из ових разлога:

„Кад је тужени Јован за доказ свога права на спорно имање, које се у његовој државини налази, поднео у одговору писмено потврђено код судије за неспорна дела под 23. окт. 1892. Бр. 27059. онда је суд погрешно применио на овај случај пропис § 349. грађ. суд. пост. и туженог упутио на парницу, јер тужени не говори само, да има неко право на спорно имање, него подноси и доказе за то, те тако ово није случај § 346. истог пост. по коме би имало места изазивачкој парници, но је реч о својини имања, које се налази у државини туженога, по доказу, који може бити предметом законске оцене само у редовној парници. И зато кад тужилац полаже право на исто имање, дужан је он, а не тужени да то право докаже редовном а не изазивачком парницом.“

51.

По § 131 зак. о стец пост. дужник се не може стављати у притвор ради предузимања кривичне истраге над њим док се законим доказима не утврди постојање ма каквог кривичног дела (лажно банкротство, кривоклетство), или да је своје књиге неуредно водио.

Првостепени суд решењем својим од 22 јула 1893. Бр. 7346. ставио је једног стедишног дужника у притвор, да не би осујетио истрагу по своме банкрот-

ству, а дело предао иследном судији, да противу њега поведе кривичну истрагу за лажно банкротство. Ово је решење основао на следећим разлозима:

Дужник и сам признаје на протоколу, да нема уредне трговачке књиге, а занима се трговачком радњом. На протоколу Бр. 7046. при предаји биланса своје радње и имовине у опште, положио је откривајућу заклетву да ништа од еспапа своје радње, као ни остале имовине, није прикрио, док се међу тим из поднетих доказа од стране поверилаца, што се потврђује и неуредно вођеним књигама његове радње, које су данас послате суду, као и рефератом полицијске власти у акту Бр. 7335 која тврди, да приликом пописа није нашла књиге у дућану дужниковом, већ да су од некуд донете у цаку, где су биле на попуњавању и удешавању лажног биланса, а и иследник се уверио, да су књиге неуредно вођене, из чега се мора закључити, да је дужник из раније спремао своје лажно банкротство на штету поверилаца, према чему се овде појављују два казнима дела: *лажно банкротство и кривоклетство*.

Па да не би дужник и даље ишао на штету поверилаца отуђивањем еспапа прикривенога, као и даљим својим ујдурмама, док се не оконча истање о његовом стечају, има се по § 131. тач. 1, 2, 3 и 4 § 132. зак. о стец. пост. ставити у притвор.“

Касациони Суд решењем својим под Бр. 5510. а по молби дужника Т. поништио је горње решење првога суд с разлога:

„По §. 131. стец. пост. дужник се ставља у притвор увек у циљу томе, да се над њим предузме истрага за које кривично дело, које је он својим падом стечај учинио; па према томе, кад овде није утврђено да стоји ма какво кривично дело, ни лажно банкротство, ни кривоклетство, па чак није надлежно доказано да је дужник и књиге неуредно водио, нити констатовано да дужник своје поверитеље не може измирити, — онда према свему томе суд је погрешио, што је жалитеља у затвор ставио.“

Први суд усвојивши предње примедбе Касацио-

ног Суда, решењем својим Бр. 8235. ослободио је душника затвора.

52.

Кад је жена за живота имала и носила накит, онда се сматра, да је исти после њене смрти остао код мужа, па се овај по тужби наследника жениних има осудити да им тај накит уступи или накнади кад не доказује, да је тај накит жена са његовим знањем отуђила. (§. 768 грађ зак.)

Апелациони Суд, пресудом својом од 12 јануара 1885. Бр. 2648. одбио је тужиоце од тражења са разлога, што нису доказали, да су спорне ствари иза смрти сестре им код туженога остале, него само да их је она за живота имала и носила.

По жалби тужиоца Касациони Суд примедбама својим од 1 априла 1885. Бр. 1071. уништио је горњу пресуду са ових разлога:

Кад Апелациони Суд у побудама пресуде своје тврди, да је тужилачка страна доказала да је њихова сестра, пок В. која је била удата за туженог, за живота свога имала и носила ствари побројане у пресуди судској, онда суд греши, што ставља на терет доказивања тужилачкој страни и то, да су побројане ствари као својина пок В. и по њеној смрти остале код туженога, а још мање може судити по предпоставкама, наводећи да је она могла те ствари за живота поклонити, отуђити или потрошити, пошто би по §. 668. грађ зак. за све то мора знати и муж пок. В., овде тужени, који о томе ништа и не наводи, а много мање доказује, да је његова жена пок. В. ма на какав начин отуђила или изгубила о те ствари, о којима сведоци тврде, да их је за живота свога имала.

Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, него је под 7. окт. 1885. Бр. 667 дао следеће против разлоге:

„У овом спору је питање о имању, које се основном наслеђа од туженога тражи, а није питање, да ли тужиоци као браћа пок. В. имају права.

По §. §. 394 395 и 402 грађ. зак. тужиоци као браћа наджививши своју сестру пок. В., бив. жену

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

туженога, имају неоспорно право наслеђа онога имања, што је иза пок. В. остало.

Али главно је сада, да ли су доиста иза пок. В. остале оне ствари у тужби побројане?

Апелациони Суд још при изрицању горње пресуде ценио је исказ сведока тужиочевих по §. §. 213 и 218 грађ. суд. пост. па је нашао само то за доказано, да је пок. В. за живота имала и носила у тужби побројане ствари, али још нема доказа и о томе, да су ствари иза пок. В. и остале, пошто су ствари, које се основом наслеђа траже такве природе да се лако могу отуђити, продати, задужити итд. а оваком отуђењу спорних ствари ни у колико не смета наређење у. 768 грађ. зак. којим се даје право располагања жени ђдатој и за време брака, са ограничењем, да их жена без знања мужевљева не може да отуђи. Јер и код овог огорачења није апсолутно искључена могућност да их је жена и за време брака отуђила а нарочито што тужени не признаје, да су спорне у тужби побројане ствари иза пок. В. остале, нити се то ма чим доказује, па ни да их је пок. В. бар пред саму смрт имала. А кад тога нема. онда тужиоци и не могу имати права за повраћај ствари пок. В., које је раније за време брака имала и носила, а за које нема доказа, да су код туженога после смрти В. остале.

Касациони Суд у општој својој седници од 31. окт. 1885 Бр. 3912. није уважио ове против разлоге, него је одржао у снази примедбе свога одељења, те је Апелациони Суд пресудом својом од 18 нов. исте год. Бр. 2142. одобрио пресуду првостепеног пожаревачког суда, којим је тужиоцима досуђен спорни пакит по праву наслеђа.

53.

У колико завешталац може нарушити закони ред наслеђа мушке деце у корист женске. (§. 477. грађ. зак.)

Првостепени Суд одбио је тужиоце од тражења са ових разлога:

„По §. 477. грађ. зак., закони део на случај смрти мора остати законитој деци, како мушкој тако и жен-

ској ако мушке нема, неповређен, који се састоји у половини онога дела, који би им по закону припао, кад не би било завештаочева распореда; а по §. 478 истог закона, отац, односно мати, овлашћени су, да завештањем између своје деце распоред о свом имању какав хоће учине, и тако могу женску децу или изравнати са мушком или оставити особити део, и ово мора бити снажно, нити нарушењу законог дела у том случају места имати може; и тако, по §. 479. истог зак., закони део нарушио би се онда, кад би завешталац половину *законог* наследства на корист *другога* а не *женске деце* окрњио.

Према овоме завештатељка као мати парничара, могла је тужиоцима да окрњи закони део наслеђа на рачун тужених као својих кћери.“

По незадовољству тужилаца, Апелациони Суд поништио је првостепену пресуду са ових разлога:

„По §. 478. грађ. зак. отац или мати власни су завештањем између своје деце расположење са својим имањем учинити какво хоће, и тако женску децу, или изравњати са мушком, или им особити део оставити које мора остати снажно, нити нарушење законог дела у том случају места имати може. Дакле, смисао је овога законског наређења: да отац односно мати, могу својом последњом вољом искључити приоритет мушке над женском децом у наслеђу њиховог имања, и онда изузетно од §. 477. гр. зак., у овом случају закони део мушкој деци може се окрњити, али само до извесне мере, а то је највише: до изједначења у наслеђу мушке са женском децом, или се може женској деци оставити особити део који опет не сме да премаша то изједначење.

Према овоме, пошто је према процењеној вредности заоставштине, завештатељка окрњила тужиоцима наслеђе и испод изравнања са туженима, пресуђује: да се наслеђе туженима редуцира до изједначења са тужиоцима“.

Но по жалби тужених, Касациони Суд примедбама III одељ. од 26. септ. 1898. Бр. 7281. поништио је ову пресуду Апелаци. Суда са разлога:

„Кад је прописом §. 478 грађ. зак. дато право

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

оцу и мајци, да расположење о своме им њу између мушке и женске деце, изузетно од усвојеног припритета мушке деце над женском, могу учинити како хоће, и да нарушења законога дела може бити, онда је Апелацион. Суд погрешно применио наређење овога зак. прописа, да окрђења законога дела мушке деце у корист женске деце може бити само до изравнања у наслеђу, и своју пресуду основао на § 477. грађ. зак. Да се пропис § 478. грађ. зак. овако има разумети, а не као што је Апелациони Суд узео, види се из прописа §. 497 грађ. зак. по коме би се закони део нарушио само онда, кад би завешталац окрњио половину законога дела наслеђа у корист другога кога, а не женске деце.“

Ове примедбе Касационог Суда, није усвојио Апелациони Суд већ је дао противразлоге у следећем:

„Пропис §. 497. грађ. зак. на који упућују примедбе Касац. Суда, само је нужна допуна §. 477. истог зак., у коме се потврђује: да окрђење законога дела, који припада мушкој деци не може опстати и према другим лицима, као што може према женској деци по §. 478. гр. зак.

Но по мишљењу Апелаци. Суда, и у овом случају закони део мушке деце може се окрњити до извесне мере, а то је највише до изравнања у наслеђу мушке и женске деце, пошто пом. зак. пропис и хоће само да да прилике родитељима, да поправе неправичност законодавчеву у §. 396. гр. зак. између мушке и женске деце, али их не овлашћује и на то, као што налази Касациони Суд у својим примедбама, да учине другу неправичност, т. ј. да дају у наслеђу првенство женској деци над мушком, крнећи овај закони део преко изравнања, јер ако се дозволи да родитељи могу у корист женске деце окрњити мушкој деци закони део преко изравнања онда би они остављањем најнезнатнијих дела мушкој деци, могли изиграти наређење у §. 477. грађ. зак., а то би била друга крајност.“

Општа седница Касационог Суда одржала је у снази примедбе III. одељ. одлуком од 16 окт. 1898. Бр. 8066. —

Суд има право на службеност ради оправке свог имања
ако то не може другаче бити.

У парници Ј. Б. из Прокупља, противу С. С. да му Суд досуди право службености, да може са плаца туженога своју кућу оправљати, првостепени прокупачки суд пресудом од 2. септембра 1896. Бр. 7343. одбио је тужиоца од тражења из разлога:

„По §. 214. грађ. зак. ограниченог права сопствености не претпоставља се, а изузетно по §. 341. грађ. зак. закон ограничава право сопствености чије само у оном случају, кад други своје добро или сасвим или од части не би могао употребити. Овде тужилац сам признаје (§. 180 грађ. пост.), да може своју кућу употребити сасвим, но само да је не може оправљати са стране туженога што није употреба добара — куће, дакле не стоји случај наведен из §. 341. грађ. зак. на који се тужилац позвао, већ само да не може са једне стране, и то са стране туженог, да своје добро, кућу, улепша, што није законски узрок за тражење службености, пошто тужилац своје добро може сасвим употребити.“

По незадовољству тужиоачеву Апелациони Суд пресудом од 23 октобра 1896. Бр. 2393. одобрио је првостепену пресуду.

Касациони Суд примедбама од 17. авг. 1897. уништио је пресуду Апелационог Суда, из разлога:

„Кад је актима ислеђено, а и самим признањем туженога доказано, да тужилац нужну оправку своје куће није у стању на други начин извршити, већ једино са стране плаца туженога, и како је по §. 341 грађ. зак. право сопствености ограничено у случају, кад други своје право не би могао употребити без права службености на туђем имању, као што је овде случај са парничним странама, то је онда Апелациони Суд погрешно, што је тужиоца од овга тражења одбио.“

Апелациони Суд није усвојио горње примедбе, већ је 21 августа 1897. Бр. 2373. дао следеће против разлоге:

„Горње примедбе Касационог Суда не могу оп-

стати с тога, што овде није случај §. 341. грађ. зак. т. ј. не стоји то, да тужилац не може своју кућу ни сасвим ни од чести употребити, ово у толико пре, што тужилац тужбом својом и не тражи, да му се не чине сметње у употреби његовог добра, нити да му се такве сметње отклоне, но тражи, да се користи туђем имањем у целч одржавања свога имања, а то није предвиђено горњим прописом, који једини и говори о кућевним службеностима.“

Касацио и Суд у *ошшој* седници од 6. септембра 1897. усвојио је примедбе свога одељења, према којима је Апелациони Суд другом својом пресудом од 12. септембра 1897. Бр. 2688. досудио тужиоцу службеност, да може са плаца туженога своју кућу оправљати.

55.

Кауција при јавној лицитацији може се положити у сребру баш и онда, кад је у условима лицитација означено, да се мора у злату положити
(одлука оделења Касац. Суда.)

Тужилачка страна тражила је да се продаја њеног имања, као неуредна поништи, наводећи као разлог за поништај продаје и то, што је извршилац продаје одбио од лицитације једног лицитанта, који је, ма да је у условима продаје било означено да се кауција има положити у злату, — кауцију нудио у сребру.

По овоме је тражењу Прв. Суд за Вар. Београд решењем својим од 20. новембра 1898. Бр. 23104 оснажио продају.

По жалби тужилачке стране, Касациони Суд, примедбама свога II одељења од 29 децембра исте године Бр. 10515. поништио је горње решење судско са ових разлога:

„Кад у §. 479. грађ. пост, не стоји, да се при лицитацијама кауција мора полагати у злату већ и у динарима, онда је Суд погрешно што је ограничио број лицитаната, одбијајући од лицитације Н., који је кауцију према горњем пропису законском полагао у

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

динарима, у толико више, што и процена продатог имања гласи у динарима.“

Према овим примедбама првостепени је суд до-нео решење, којим је горњу продају, као неуредну, поништио.

Наплата дуга по осудном решењу а без повраћаја ориђ. исправе, не може се доказивати

Браћа Т. дуговали су фирми Ж. и С. 910 дин. меничног дуга са 6% интереса и осталим досудама по осудном решењу. Покретачка фирма пренесе право наплате по овоме осудном решењу на Т. Ј. трг. 29. јула 1893.

Један од дужника браће Т. исплати пријемнику права Т. Ј. цео дуг с интересом и осталим досудама по горњем осудном решењу, а нови поверилац односно пријемник права, Т. Ј. врати му ориђ. осудно решење, не назначив на њему. да је у овоме потракивању измирен.

Доцније, пријемник права Т. Ј. копира горње осудно решење са преносом и на основу копије затражи забрану на покретност Браће Т. Ови су се бранили исплатом дуга и буду упућени на спор, да тим путем докажу непостојање дуга или исплату његову. Браћа Т. подижу редовну тужбу поднев за доказ ориђ. осудно решење с преносом.

Врањски првостепени Суд пресудом својом од 21. октобра 1897. Бр. 10106. пресуди, да је тужилачка страна испунила своју обвезу према туженоме, нашав да је ориђинално решење осудно приликом уступања прешао у притежање и да државину туженог Т. Ј. сауступиоца и кад тужилачка страна то исто ориђинално решење осудно заједно са ориђинилним преносом подноси за доказ исплате дуга, а тужена страна ничим није доказала, да је тужилачка страна до својине овога решења дошла неправилним путем, онда је природна последица, да је тужилачка страна легалним путем и исплатом дошла до овога решења.

Овакову пресуду одобрио је и Апелациони Суд.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Но по жалби туженога Касациони Суд примедбама свога II одељења од 2. новембра 1898. Бр. 8616 поништи пресуду Апелационог Суда из разлога: да је суд погрешно прву пресуду одобрио, јер кад тужилачка страна не подноси исправу о дугу, већ осудно решење, које само регулисава односе парничара налогом плаћања, а не замењује исправу као о обавезу дужника; и кад тужилачка страна нарочитим преносом на уступљеном решењу не доказује, да је дуг исплатила, и да је правилним путем дошла до овога решења, то је Суд противно §. 896 и 899 грађ. зак. узео поднето осудно решење од тужилачке стране за доказ исплате дуга.“

Апелациони Суд није усвојио примедбе одељења Касац. Суда но је дао противразлоге, остајући и даље при пресуди својој са допуном, да, кад је првобитним преносом права наплате по спорном осудном решењу фирма Ж. и С. своје право наплате уступила туженом Т., и исто се решење као једини доказ у овоме спору, налази по признању туженога у рукама тужиоца, онда такво решење потпуно замењује обвезу и по § 899 грађ. зак. јесте доказ о исплати спорног дуга од стране тужилачке.

Апелациони Суд даље наводи, да само у случају кад извршна власт наплати дуг досуђени, дужна је од повериоца изискати оригиналну обвезу и предати је дужнику сходно наређењу § 409. грађ. гост., а кад поверилац дуг без учешћа власти наплати, онда се поверилац и дужник имају да придржавају прописа § § 899. грађ. зак.

Општа седница Касационог Суда одлуком својом од 23. јануара 1899 Бр. 9632. одржала је у сили примедбе свог одељења.

57.

- Писмени тестамент, који не одговара § 435 грађ. зак. вреди као судски тестамент по §. 440 истог зак., ако је потврђен неспорним судијом.

Тужилачка страна је тражила да се уништи спорни тестамент, потврђен неспорним судијом за то:

што на њему није назначено, ко је завештаоца под-
писао, јер је неписмен, што није назначено, да је пред
сведоцима завешталац изјавио, да је то његова послед-
дња воља, — §. 435 грађ. зак.; и што није назначено,
да су сви сведоци били заједно — §. 433. грађ. зак.

Тужена страна је изјавила, да је тестаменат уре-
дан и у законој форми начињен, јер је и судом потврђен.

Првостепени суд пресудом својом од 17. августа
1898. Бр. 24125 пресудио је по тужби: да се спорни
тестаменат уништи.

Апелациони Суд пресудом својом од 16 октобра
1898. Бр. 3995. одобрио је пресуду првостепеног Суда.

Ну, по жалби тужене стране Касациони Суд при-
медбама свога II. одељ. од 5 фебруара. 1899 Бр. 940
уништио је ову пресуду Апелационог Суда са следе-
ћих разлога.

„Кад је Апелациони Суд узео, да спорни теста-
менат не вреди по §. 435. грађ. зак., онда је погре-
шио што није, пошто се види да је исти потврдио и
неспорни судија, оценио, да ли према §. 440 грађ.
зак. вреди као судски тестаменат.“

Апелациони Суд не усвојив ове примедбе Каса-
ционог Суда, дао је следеће против разлоге.

„По §. 440 грађ. зак. на који се законски про-
пис Касациони Суд позива, и по чл. 163. неспорних
правила, спорни тестаменат не вреди као судски те-
стаменат, пошто исти није написан од неспорног судије
као што се по наведеним законским прописима тражи,
то је, као што се из њега види, неспорни судија спорни
тестамент који му је као направљен на потврду поднет
потврдио, те према томе спорни тестаменат није на-
прављен онако као што изискују поменути законски
прописи, па да би могао важити као судски тестамен-
нат, а овакве форме тестаamenta, као што је овај спорни,
наш законодавац није предвидео у глави X грађан-
ског закона, која говори о тестаменту.“

Касациони Суд у својој општој седници од 26^о
фебруара 1899 Бр. 1462 нашао је, да су примедбе
одељења на закону основане а да не стоје против
разлози Апелационог Суда.

Ц Е Н А Л И С Т У :

Годишњи улог за редовне чланове „Удружења јавних правозаступника“ стаје 24 динара годишње, и они добијају лист бесплатно.

За остале цена је листу :

У Србији :

Ван Србије :

На годину 12 динара

На годину 12 фр. или круна.

Поједини бројеви стају 1 динар.

Лист излази једанпут месечно, и обухвата пет штампаних табака велике осмине.

Уредништво скреће пажњу читаоцима Бранича, да располаже извесним бројем комплета из ранијих година, и да ће их продавати по цену од 6 динара.

Рукописе ваља слати уреднику, Кнег. Љубице ул. бр. 11. Претплату и рекламације, које се тичу администрације листа, ваља упућивати г. Милану Лазаревићу, адв. орд., благајнику и члану управе Удружења.

Администрација се налази у Јакшићевој ул. бр. 11.

Уредништво.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А